

de democratische school

Driemaandelijks tijdschrift van de Oproep voor een democratische school (Ovds) • N°36, december 2008 • 3 euro

inschrijvingsbeleid in het vlaams en franstalig onderwijs

in h o u d

DOSSIER / INSCHIJVINGSBELEID

DE ONTHAASTE SCHOOL

BANGLADESH

“CHARLEROI”

OVDS

KORT

PAGINA 4

PAGINA 18

PAGINA 21

PAGINA 25

PAGINA 39

PAGINA 42

de democratische school

**Vrijwilligerslaan 103 bus 6
1160 brussel**

tel.: +32 (0)2 735 21 29

e-mail: ovds@democraticheschool.org

web: www.democraticheschool.org

*Driemaandelijks tijdschrift van de Oproep
voor een Democratische School (Ovds).*

*Redactie: Nico Hirtt, Jean-Pierre Kerckhofs,
Philippe Schmetz, Tino Delabie,
Hugo Van Droogenbroeck, Roger Jacobs.*

Lay-out: Jean-Marie Gilson

Abonnementen

Gewoon abonnement: 10 euro

Abonnement + lidmaatschap: 12 euro
(volgens uw financiële middelen).

Betalingswijze

storten op rekening nr. 000-0572257-54
van Ovds of met gekruiste chèque in EUR
op het adres van Ovds

Artikels

*De artikels of de voorstellen van artikels
moeten per e-mail worden opgestuurd, bij
voorkeur in RTF formaat of MS-Word (Mac
of Pc) of Claris Works. De redactie houdt
zich het recht voor de artikels in te korten,
kleine correcties aan te brengen en de (tus-
sen) titels te wijzigen.*

Recht op kopiëren

*De gepubliceerde teksten mogen op om het
even welke wijze vrij worden verspreid en
vermenigvuldigd. Wij vragen wel om de bron
te vermelden en aan te geven hoe de lezer
Ovds kan bereiken (adres, telefoon of e-mail
vermelden). Gelieve ons een exemplaar op
te sturen van elke publicatie die artikels van
De democratische school overneemt.*

De Oproep voor een Democratische School (Ovds) ijvert er voor dat alle jongeren door het openbaar, gratis en verplicht onderwijs, toegang krijgen tot de kennis die hen in staat stelt de wereld te begrijpen en te veranderen. De basistekst wordt op eenvoudige aanvraag opgestuurd.

EDITORIAAL

In dit nummer vindt u een uitgebreide fotoreportage over de ontmoetingsdag in Charleroi tussen Franstalige en Vlaamse leerkrachten die Ovds onder het motto “Een andere kijk op Wallonië” op 11 oktober organiseerde. Met meer dan 200 deelnemers werden onze verwachtingen overtroffen. Die “andere” kijk kregen we doorheen een conferentie van Guido Fonteyn (Walloniëkenner, ex-journalist van De Standaard) over de geschiedenis van de immigratie uit het arme Vlaanderen naar het industrieel opstomende Wallonië, een bezoek aan Bois du Cazier in Marcinelle, uitstappen naar de oude arbeiderswijken van Charleroi, naar de nieuwe economische zone rond de luchthaven van Gosselies, naar Le Centre (de streek rond La Louvière), naar Gembloers waar 2200 Marokkanen in mei 1940 sneuvelden in de strijd tegen de Duitse invallers ...

Een 20-tal leerkrachten grepen de gelegenheid te baat om een uitwisseling met een klas of school in het ander landsgedeelte voor te bereiden. Leerkrachten die contacten zoeken in het Franstalig onderwijs, mogen ons schrijven op ovds@democratischeschool.org.

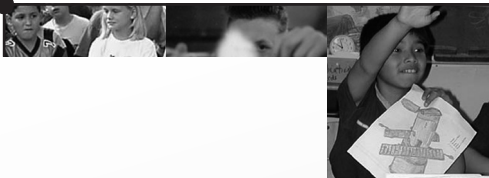
Op zaterdag 7 maart organiseert School zonder racisme in Brussel (ULB) een tweetalige studiedag “Samenleven kun je leren” waarbij de uitwisseling tussen Vlaamse en Franstalige leerkrachten en klassen centraal staat. We willen dit initiatief, dat in de lijn ligt van onze ontmoetingsdag in Charleroi, warm aanbevelen.

Ons dossier is gewijd aan de actuele ontwikkelingen inzake inschrijvingsbeleid in het Franstalig en Vlaams onderwijs. Rond dit dossier organiseren we voor de leden van Ovds een vormings- en discussiebijeenkomst op zaterdag 24 januari (10u-13u) in Brussel.

Ides Nicaise (HIVA, KULeuven), co-auteur van “De school van de ongelijkheid” schreef nu, met de medewerking van een dertigtal onderwijsactoren, een heus handboek “Gelijke kansen op school: het kan. Zestien sporen voor praktijk en beleid” (uitgeverij Plantyn). Inspirerend en op de praktijk gericht, verdient dit standaardwerk zijn plaats in elke leraarskamer. Op woensdagnamiddag 4 februari organiseren Ovds, Masereelfonds en Boco workshops en een info-beurs rond dit boek in Brussel.

Voor details over deze initiatieven verwijzen we graag naar onze vernieuwde (nu meertalige) website: www.democratischeschool.org.

Hugo Van Droogenbroeck
Voorzitter Ovds

inschrijvingsbeleid

in het vlaams en franstalig onderwijs

inschrijvingsbeleid

Nieuwe ontwikkelingen in het Vlaamse en Franstalige onderwijs

Elk jaar krijgen we op tv beelden van ouders die in de file staan of dagen en nachten kamperen voor de schoolpoort om zeker te zijn van een plaats voor hun kind volgend schooljaar. Hoewel dergelijke kampeertoestanden slechts in een zeer beperkt aantal scholen voorkomen, zijn ze gênant genoeg opdat de ministers van Onderwijs besloten er een einde aan te maken. Bovendien weten de ministers dat deze kampeertoestanden slechts het topje van de ijsberg zijn en de fundamentele problematiek van de sociale segregatie in ons onderwijs bloot leggen. De achtereenvolgende rapporten van de vergelijkende Pisa-onderzoeken (2000, 2003, 2006) waaruit telkens blijkt dat de kloof tussen sterk en zwak presterende leerlingen en tussen de scholen nergens zo groot is en zo sterk bepaald is door de socio-economische achtergrond van de leerlingen, hebben er toe geleid dat Frank Vandenbroucke en langs Franstalige zijde Marie Arena en Christian Dupont erkennen dat de sociale segregatie in het onderwijs een probleem is dat moet aangepakt worden.

In dit dossier bespreken we achtereenvolgens de recente maatregelen langs Franstalige en Vlaamse kant op het vlak van het inschrijvingsbeleid. Het nieuwe decreet "sociale mix" van minister Christian Dupont (PS) dat de inschrijvingen in het eerste jaar van het Franstalig secundair onderwijs reguleert, krijgt vanuit liberale en elitaire middens veel kritiek en vanuit progressieve en democratische organisaties ondersteuning, zij het gedifferentieerd en genuanceerd. We publiceren in dit verband uittreksels van een vrije tribune (verschenen in Le Soir van 29 oktober 2008) van het

inschrijvingsbeleid

Platform voor de strijd tegen schoolmislukkingen (Plateforme de lutte contre l'échec scolaire) waarin men o.a. drie onderwijsvakbonden terug vindt.

In Gent komt er een nieuwe regeling voor de inschrijvingen in de basisscholen waarbij voorrang wordt gegeven aan buurtkinderen als er te weinig plaatsen zijn. Deze nieuwe regeling is mogelijk door een wijziging van het GOK-decreet die in juni 2008 door de Vlaamse meerderheidspartijen in het Vlaams Parlement werd goedgekeurd. Gent blijft echter de uitzondering in Vlaanderen. In Antwerpen vond een gelijkaardig voorstel in het LOP (Lokaal Overlegplatform) van het Basisonderwijs onvoldoende steun en elders in Vlaanderen is men zes jaar na het GOK-decreet (2002) er soms nog niet in geslaagd om gemeenschappelijke inschrijvingsperiodes voor de scholen af te spreken ... of bestaat er nog geen lokaal overlegplatform.

Hoewel we als Ovds-Aped (Oproep voor een democratische school / Appel pour une école démocratique) volledig achter de "sociale mix" en achter het principe van de buurtschool staan en de positieve ontwikkelingen in het beleid en op het terrein verwelkomen, menen we dat de nieuwe regelingen in het Franstalig onderwijs en in het Gents basisonderwijs niet volstaan om in alle scholen een sociale mix en voor alle leerlingen het recht op een nabijegelegen kwaliteitsschool te garanderen. Daarom schetst Nico Hirtt nogmaals het voorstel van Ovds voor een "sociaal gecorrigeerde carte scolaire", waarbij de overheid aan alle leerlingen (ouders) een nabijegelegen school voorstelt én de leerlingen zodanig over de scholen verdeelt dat alle scholen sociaal gemengd zijn. Het begrip "carte scolaire" komt uit Frankrijk waar sinds 1963 een school aan de leerlingen wordt toegewezen op basis van het buurtcriterium. De "carte scolaire" heeft vele aanvallen van (extreem-)rechtse politici overleefd maar stond zelden zo zwaar onder druk als vandaag door president Sarkozy. Een artikel over de toestand in Frankrijk kon in dit dossier over het inschrijvingsbeleid dan ook niet ontbreken.

Het inschrijvingsbeleid is een gevoelig dossier dat veel passies en controverse oproept. We nodigen onze lezers uit hun kritieken en voorstellen niet te sparen. U kan ons schrijven en op zaterdag 24 januari 2009 (10u - 13u) deelnemen aan een vormings- en discussiebijeenkomst om ons standpunt te verfijnen.

Zaterdag 24 januari van 10u tot 13u

In het buurtcentrum op de hoek van de Anspachlaan en de Olivetenhofstraat (schuin tegenover het Fontainasplein; nabij de metro "Anneessens"), Brussel

Vormings- en discussiebijeenkomst Ovds

Het inschrijvingsbeleid in het onderwijs

- Sociale segregatie in ons onderwijs: feiten, mechanismen, problemen. Inleiding door Nico Hirtt
- Beoordeling van de ontwikkelingen rond het inschrijvingsbeleid in het Vlaams en het Franstalig onderwijs
- Discussie over de voorstellen van Ovds

De bijeenkomst staat open voor de leden van Ovds en de abonnees van "De democratische school". (men kan nog ter plaatse de ledenbijdrage betalen)

Gratis toegang.

We vragen om vooraf in te schrijven via ovds@democratischeschool.org

inschrijvingsbeleid

Franstalig secundair onderwijs

Het decreet: "sociale mix"

Jean-Pierre Kerckhofs

2

Minister van Onderwijs Christian Dupont heeft een nieuwe regeling ingevoerd voor de inschrijvingen in het eerste jaar van het secundair onderwijs in de Franse Gemeenschap. Dit decreet kreeg de naam "sociale mix" ("mixité sociale") en vervangt het decreet "inschrijvingen" ("inscriptions") van zijn voorganger Marie Arena. Onder Arena gold de regel dat wie eerst kwam eerst was ingeschreven. Het gevolg was dat er voor de meest geëerde scholen, vooral in Waals-Brabant en Brussel, lange wachtrijen stonden. Met het nieuwe decreet zouden de wachtrijen moeten verdwijnen maar zijn zeker niet alle problemen van de baan.

Prioritaire leerlingen, voorrangsgroepen en lottrekking

Volgens het nieuwe decreet verlopen de inschrijvingen voor het volgend schooljaar in drie fases. Tijdens een eerste fase (van 3 tot 14 november 2008) moet elke secundaire (midden)school de inschrijvingen noteren van alle leerlingen die prioriteit hebben in de betreffende school. Wie zijn deze prioritaire leerlingen? Leerlingen met een broer of zus in de school. Kinderen van personeelsleden van de school. Leerlingen die nu les volgen in een lagere school die verbonden is (via een conventie) met de secundaire school. Er zijn nog een aantal bij-

zondere gevallen: leerlingen die slechts op bepaalde scholen terecht kunnen omdat ze een handicap hebben of omdat ze immersie-onderwijs (taalonderdompeling) volgen. Tijdens de tweede fase (van 17 tot 28 november 2008) mogen alle leerlingen zich aanmelden in de school of in meerdere scholen van hun keuze (of die van hun ouders). Vooraf hebben alle scholen bij het Ministerie van Onderwijs moeten melden hoeveel plaatsen zij volgend schooljaar ter beschikking hebben in hun eerste jaar secundair. Als, eind november, blijkt dat het totale aantal aanmeldingen van leerlingen lager ligt dan de opgegeven capaciteit, kan iedereen worden ingeschreven. De overblijvende plaatsen worden eventueel ingevuld door leerlingen die zich later komen inschrijven, in chronologische volgorde.

Wat gebeurt er als eind november blijkt dat het aantal aanmeldingen groter is dan het aantal beschikbare plaatsen? Dan komt er een derde fase om onder de aangemelde leerlingen te bepalen wie kan worden ingeschreven. De "prioritaire" leerlingen (aangemeld tussen 3 en 14 november) zijn zeker van een plaats. Voor de andere aangemelde leerlingen moet de school een schifting doorvoeren waarbij twee verplichtingen gelden. Eerste verplichting: de school moet minstens 15% leerlingen inschrijven uit lagere scholen die bezocht worden door vooral kansarme leerlingen. Tweede verplichting: er moeten een minimaal aantal leerlingen wonen in de gemeente waar de school zich bevindt. In feite wordt gevraagd dat het aantal van deze leerlingen min of meer stabiel blijft: er mag hoogstens een afwijking van 5% zijn, naar boven of naar onder, in vergelijking met het schooljaar 2007-2008. Eenmaal aan deze twee verplichtingen voldaan, worden de overblijvende plaatsen toegewezen via een lottrekking. De ouders worden tegen half december verwittigd als hun kind in de school mag worden ingeschreven. Zo niet, komt het op een wachtlijst te staan of kunnen de ouders op zoek gaan naar een school waar nog plaats is.

Het doel van minister Dupont is lovenswaardig

Deze nieuwe procedure roept bij heel wat ouders angst en woede op. Terecht? Laten we eerst eens kijken waarom dit decreet goedgekeurd is. In het Franstalige onderwijs is er nogal wat ongelijkheid.

inschrijvingsbeleid

Het verschil tussen de “beste” leerlingen en de “minder goede” leerlingen is er groter dan elders. Ook tussen de scholen is er een grote ongelijkheid. En wat in het bijzonder stuitend en onrechtvaardig is, is dat die verschillen sterk gelinkt zijn aan sociale afkomst: de “goede” leerlingen zijn vaak afkomstig uit de meer geprivilegieerde klasse. De socioloog (UCL) Bernard Delvaux beschrijft dit fenomeen in Brussel: “Méér dan in andere steden kent Brussel een uitgesproken residentiële segregatie. Met wat men de “halve maan van de armoede” noemt die van Anderlecht tot Molenbeek loopt. En met een rand in het zuidoosten van de agglomeratie die duidelijk rijker is, evenals de rand op Vlaams grondgebied. Een zesde van de leerlingen in het Brussels leerplichtonderwijs komen uit deze Rand. De leerlingen uit de Rand gaan vooral naar de meest gereputeerde scholen. Het zijn deze scholen, en enkel deze scholen, waar het aantal inschrijvingen de capaciteit overtreft”. (La Libre Belgique, 17 november 2008 “A Bruxelles, les ravages de la dualisation”) Delvaux voegt er aan toe dat dit fenomeen zich in alle netten voordoet en besluit: “We zitten met een sterke dualisering van het onderwijs, met enerzijds scholen waar men weg wil en anderzijds fel geëerde scholen”

Meerdere studies hebben al aangetoond dat het ultraliberale inschrijvingssysteem aan de basis ligt van deze onrechtvaardigheid. Waarom? Omdat niet alle ouders over dezelfde troeven beschikken om hun vrije schoolkeuze uit te oefenen. Degenen die hun weg goed kennen in het systeem, zijn er vroeg bij om een plaatsje te reserveren in een school met een “goede reputatie”. Bovendien zijn er tal van mechanismen die ervoor zorgen dat de lagere klassen niet in bepaalde scholen terecht komen. Sommige scholen maken bijvoorbeeld dure uitstapjes die niet iedereen kan betalen. Op die manier worden er bij wijze van spreken scholen gecreëerd voor “de rijken” en scholen voor “de armen”. In deze laatste categorie is er vaak zo’n grote concentratie van problematische omstandigheden dat het moeilijk wordt om er iets te leren. We zien dat in landen waar de inschrijving in scholen minder onderworpen is aan de regels van de vrije markt, er juist meer gelijkheid is in het onderwijs. Het doel van minister Dupont om te streven naar een grotere sociale mix is dus zeker lovenswaardig.

Ouders hebben schrik

Tegen het nieuwe decreet wordt door een aantal organisaties, zoals de vzw “Elèves” fel gereageerd vanuit een elitaire visie. Politiek krijgen zij de steun van de liberale MR die in de Franse Gemeenschap in de oppositie zit. Deze ouders verstaan onder “vrije schoolkeuze” het recht om hun kinderen in een school te plaatsen waar enkel kinderen van dezelfde hogere klasse zitten. Maar ook heel wat andere ouders vrezen dat ze in het nieuwe systeem moeilijk een school zullen vinden. Objectief is deze vrees ongegrond want alle scholen van de Franse Gemeenschap samen hebben in het eerste jaar van het secundair onderwijs minstens 10.000 plaatsen méér dan er leerlingen zijn. De scholen die zullen vol zitten, vormen een kleine minderheid. Maar de complexiteit van het systeem, met de lottrekking zorgt voor een zekere onrust. Het gevolg is dat wellicht veel ouders hun kinderen in meerdere scholen gaan inschrijven, wat kan leiden tot dubbele inschrijvingen en veel administratieve overlast voor de scholen.

Voorstel Ovds

Het voorstel van Ovds om aan de leerlingen een school in de buurt voor te stellen en de sociale mix te sturen (zie artikel van Nico Hirtt) zou tegemoet komen aan deze vrees van gewone ouders en van de scholen. De ouders hoeven dan geen schrik meer te hebben moeilijk een school te vinden want er wordt er hen een voorgesteld. De scholen moeten niet vrezen voor te weinig of te veel leerlingen. Bovendien zou het een betere sociale mix tot stand brengen dan wat minister Dupont nu voorstelt. Want bij nader toezien pakt dit nieuwe decreet, waartegen sommige ouders zo fel te keer gaan, het liberalisme van de inschrijvingen slechts marginaal aan. Een liberalisme dat vandaag ravages aanricht in de economie en dat ook in het onderwijs zijn sporen heeft nagelaten. België, het Franstalig onderwijs op kop, onderscheidt zich in de internationale vergelijkende onderzoeken als het land met de grootste onderwijsongelijkheid

Kritische steun voor het decreet "sociale mix"

3

Een collectief van ondertekenaars, leden van het Platform voor de strijd tegen de mislukkingen op school (Plateforme de lutte contre l'échec scolaire) en van het collectief Een school voor allen (Une école pour tous) schreven een vrije tribune (Le Soir, 29 oktober 2008) om het decreet "sociale mix" van minister Dupont kritisch te ondersteunen tegen de belagers uit liberale en elitaire hoek.

"Wij maken ons ernstig zorgen. Een jaar na het decreet "Inschrijvingen" (Inscriptions) doet nu het decreet "Sociale mix" (Mixité sociale) veel stof opwaaien. De teloorgang van het eerstgenoemde decreet werd veroorzaakt door de belangstelling van de media voor de rijen wachtende ouders voor de schoolpoorten. Met het nieuwe decreet zou op korte termijn hetzelfde kunnen gebeuren. Vooral ook wegens de naderende verkiezingsperiode, die bij uitstek geschikt is om partijen met ontevreden kiezers onder druk te zetten. Wij wensen niet dat dit decreet, hoe onvolmaakt het ook moge zijn, hetzelfde overkomt als het voorgaande. Vandaar dat wij de meest frequente kritieken willen ontzenuwen en de Minister willen voorstellen om onverwijld in te grijpen, voor het vuur zich uitbreidt.

"Het decreet is een aanslag op de vrije keuze", wordt vaak gezegd. Dat is niet zo. Integendeel. Gezinnen

die minder vooruitziend zijn of voorheen om diverse redenen werden afgewezen, krijgen eindelijk de gelegenheid om hun vrije keuze effectief te verwezenlijken. Wanneer een wettelijk verkregen vrijheid voor de ene alleen in theorie bestaat, terwijl de andere er echt gebruik van maakt, is geen sprake meer van vrijheid maar van een voorrecht. Het decreet "sociale mix" is een aanslag op privileges, niet op een vrijheid. Als iedereen een verondersteld zeldzaam goed tracht te bemachtigen, kan gerechtigheid slechts geschieden door iedereen dezelfde kansen te bieden om dat goed te verkrijgen. Tenzij men het rechtvaardig vindt dat alleen degenen die het hoogste bod doet of van betere afkomst is recht op zogenaamd excellent onderwijs krijgt...

"Men kan de toekomst van een kind niet aan het toeval overlaten". Als scholen meer aanvragen krijgen dan er plaatsen zijn, schrijft het decreet criteria voor (waaronder een relatieve voorrang voor leerlingen uit minder begunstigde lagere scholen) en doet het zo nodig beroep op loting tussen kandidaten die op grond van de criteria een gelijke score behalen. Is dat onrechtvaardig? Nee, want een loting garandeert minder willekeur dan enig andere criterium. (...)

"Kinderen die niet op hun plaats zijn zullen ongelukkig zijn". Over welke kinderen spreken degenen die dit zeggen? Over kinderen uit beschermde milieus, die verplicht worden naar de school te gaan van hun tweede keuze (maar nog altijd met een goede reputatie)? Over middelmatig begaafde kinderen die door hun (zo roekeloze!) ouders in een zogenaamd veeleisende school worden ingeschreven? Of over kinderen uit sociaal benadeelde families, die (hoe durven ze ?!) hun kinderen willen vooruit helpen door ze naar een school "van de rijken" te sturen? Van deze drie kinderen lopen de laatste twee het meeste gevaar. Maar hun ouders klagen niet over het decreet "sociale mix". De verdedigers van het principe van keuzevrijheid zouden consequent moeten zijn en deze families de vrijheid laten om te kiezen. Hun bezorgdheid voor het belang van de kinderen zou hen dan ook moeten aanzetten om achter hun schoolleiding te staan, wanneer die de steun aan deze kinderen prioritair stelt. (...)

"Het systeem veroorzaakt onrust onder de scholen". De scholen zullen, wegens massale meervoudige inschrijvingen en bij gebrek aan een geloofwaardig systeem om dat probleem te beheren, hun re-

inschrijvingsbeleid

ele effectieven pas kennen bij de aanvang van het nieuwe schooljaar. Tal van gezinnen die meerdere plaatsen bekomen hebben, zullen immers aan hun tweede keuzeschool niet doorgeven dat hun plaats vrij komt. (...).

Wij denken dan ook dat men niet moet wachten op volgend schooljaar om dat probleem aan te pakken. Vóór de regionale verkiezingen moet ieder kind ingeschreven zijn, in één enkele school. De Minister moet van dit dossier een prioriteit maken, een doeltreffende techniek bedenken om alle gegevens te verzamelen, en nu al, voor de volgende jaren, een collectief verwerkingssysteem van de voorkeursbehandelingen op poten zetten. Anders vrezen wij dat het decreet de verkiezingsschok niet zal overleven. Terwijl het, ook al is het geen toverformule om de sociale segregatie en de ongelijke resultaten op te lossen, een sterk signaal geeft en een belangrijke bijdrage levert aan een beleid van gelijke kansen. Geachte Minister, neem niet het risico dat een stap terug moet gezet worden”.

Ondertekenaars:

Prosper Boulangé, secretaaris-generaal van CSC-Enseignement (ACV-onderwijs); Vincent Carette, professor pedagogische wetenschappen, ULB ; Pascal Chardome, voorzitter CGSP-enseignement (ACOD-onderwijs); Jean-Pierre Coenen, voorzitter Ligue des droits de l'enfant ; Bernard Delvaux, onderzoeker UCL (Girsef); Didier de Laveleye, directeur van Mrax; Bernard de Vos, délégué général aux Droits de l'enfant ; Vincent Dupriez, professor UCL (Girsef); Nadia El Mostafa, coördinator van de Dienst “Simplement une école”; Benoît Galand, UCL; Thierry Jacques, voorzitter MOC (ACW); Jean-Pierre Kerckhofs, voorzitter Aped (Appel pour une école démocratique); Joan Lismont, voorzitter SEL-SETca; Véronique Marissal, coördinator van la Coordination des écoles de devoirs de Bruxelles ASBL; Chantal Massaer, directrice Infor Jeunes; Catherine Stercq, voorzitter Lire et écrire ; Annaïg Tounquet, directeur departement onderzoek van la Ligue des familles (Gezinsbond); Rudy Wattiez, secretaris-generaal “Changements pour l'égalité”, mouvement sociopédagogique (CGé).

Inschrijvingsbeleid in het Vlaams onderwijs

Gent kiest voor buurtschool

Tino Delabie

4

In Gent heeft het Lokaal Overlegplatform (LOP) voor het basisonderwijs op 22 september 2008 beslist dat kinderen uit de buurt van de school voorrang zullen krijgen als er plaatsen te kort zijn. Met deze regeling zouden kampeertoestanden voor de scholen van de baan moeten zijn. In Gent zullen alle aanmeldingen en inschrijvingen van nieuwe leerlingen in basisscholen door een centrale computer worden geregistreerd zodat dubbele inschrijvingen worden vermeden. De keuze voor het criterium “buurtschool” doorbreekt het taboe op de absolute “vrije schoolkeuze” die in ons land voor sommigen heilig is. Elders in Vlaanderen zal de vrije schoolkeuze de sociale segregatie in onze scholen blijven in stand houden.

Het GOK-decreet van 2002 garandeert het inschrijvingsrecht

Een Vlaamse school is sinds 2002 door het decreet Gelijke Onderwijskansen (GOK) verplicht elke leerling in te schrijven die voldoet aan de wettelijke voorwaarden (leeftijd; A-attest of B-attest om over te gaan naar een volgend leerjaar) en die het pedagogisch project en het schoolreglement ondertekent (via de ouder(s) tenzij hij of zij meerderjarig is). Een directeur die een leerling weigert in te schrijven omwille van afkomst of godsdienst, han-

inschrijvingsbeleid

delt onwettig. Een directeur van een middenschool (eerste graad secundair onderwijs) die de ouders vertelt dat in zijn school enkel leerlingen worden ingeschreven die meer dan 70% in het lager onderwijs behaalden of die later ASO gaan volgen, gaat zijn boekje te buiten.

Het GOK-decreet bezorgt scholen met een bepaald percentage (10 procent; in het kleuteronderwijs 40 procent) kansarme leerlingen extra lestijden. Kansarme of “GOK-leerlingen” worden hier gedefinieerd als leerlingen die aan één of meerdere van de volgende indicatoren voldoen: laag opgeleide moeder; het gezin ontvangt een schooltoelage of leeft van een vervangingsinkomen; de thuistaal is niet Nederlands; de leerling heeft geen thuis; het gezin behoort tot de trekkende bevolking.

Het GOK-decreet voorziet ook de oprichting van lokale overlegplatforms (LOP) die per regio (Antwerpen, Gent, Brussel, Roeselare, ...) de vertegenwoordigers van de inrichtende machten, de directeurs van de scholen en de CLB's en de vertegenwoordigers van een aantal organisaties (onderwijsvakbonden, ouderverenigingen, migrantenorganisaties, schoolopbouwwerk, enz) bijeenbrengen om via overleg het beleid van “gelijke kansen” gestalte te geven.

... maar maakt geen einde aan de sociale segregatie

Het GOK-decreet, meer bepaald het inschrijvingsrecht, heeft echter geen einde gemaakt aan de sociale segregatie die in ons (Vlaams en Franstalig) onderwijs uitzonderlijk groot blijft. Naast sociaal gemengde scholen vindt men bij ons veel concentratiescholen langs de twee polen: rijke elitescholen (vaak ASO) en arme restscholen. (meestal BSO, TSO). In tegenstelling tot bv. Finland waar nagenoeg alle scholen een sociaal gemengde leerlingenpopulatie hebben. Dat komt omdat de leerlingen er allen naar de dichtstbijzijnde school gaan, die in 99,5% van de gevallen door de gemeente wordt ingericht, en tot 16 jaar hetzelfde basisprogramma volgen. Dat de inkomensverschillen tussen arm en rijk en de residentiële segregatie (arme en rijke woonbuurten) er kleiner zijn dan in ons land, helpt natuurlijk ook bij het indammen van de sociale segregatie in het onderwijs.

In ons land geldt de grondwettelijk gewaarborgde absolute vrije schoolkeuze. De ouders kunnen hun kind laten inschrijven waar ze willen voor zover er plaats is en de directie geen trucs gebruikt om een ongewenste leerling buiten te houden. Wat voor de enen de absolute vrijheid betekent, komt in dit ultraliberaal systeem van de onderwijsmarkt voor anderen neer op uitsluiting. Voor kansarme en allochtone ouders en hun kinderen is de zoektocht naar een geschikte school vaak ingewikkeld en frustrerend. De meer gegoede en intellectuele ouders hebben vaak de neiging hun kinderen in elitescholen te concentreren, zij kennen beter hun weg op de schoolmarkt. Het bestaan van de schoolmarkt komt treffend in beeld wanneer ouders voor de poort van bepaalde zeer gegeerde scholen gaan kamperen om zeker te zijn van een plaats voor hun kind. Deze kampeertoestanden zijn weliswaar vrij uitzonderlijk. Er zijn ook scholen zonder wachtrijen met een eerder elitair imago. Aan de andere kant zijn er in de steden veel arme concentratiescholen.

Wijziging van het GOK-decreet maakt “buurtschool” mogelijk

In november 2007 (in het Franstalig onderwijs) en maart 2008 (in het Vlaams onderwijs) brachten de media andermaal deze vrij gênante kampeertoestanden uitgebreid in beeld. Welke ouder(s) kan zich immers permitteren dagen en nachten voor de school te kamperen? Of een jobstudent te betalen om er voor hun rekening te bivakkeren?

In het Franstalig onderwijs komt minister Christian Dupont met een decreet “sociale mix” in de plaats van het decreet “inschrijvingen” van zijn voorganger Marie Arena. Via een set voorrangregels zou het tot een betere sociale mix moeten leiden en een einde maken aan het kamperen. Minister Frank Vandenbroucke beloofde dat de scholen maatregelen zouden kunnen nemen om kampeertoestanden te vermijden, o.a. door met elektronische wachtlijsten te werken. In juni 2008 keurde het Vlaams Parlement een wijziging aan het GOK-decreet goed waardoor het criterium “afstand tussen de school en de woonplaats van de leerling” mag gebruikt worden om de rangorde van de inschrijvingen te bepalen, mits het niet indruist tegen het GOK-decreet en mits een voorafgaandelijk akkoord binnen het LOP (lokaal overlegplatform).

Vorrang voor buurtkinderen in Gent

In Gent heeft het Lokaal Overlegplatform (LOP) van het basisonderwijs (kleuter- en lager onderwijs), waarin o.a. de directeurs van alle scholen zeten, op 22 september 2008 met een grote meerderheid een belangrijke wijziging goedgekeurd voor het inschrijvingsbeleid van de basisscholen vanaf het volgend schooljaar. Net zoals nu blijft er een absolute voorrangregeling voor broers en zussen van een leerling die reeds op de voorkeursschool zit. Zij kunnen in Gent reeds worden ingeschreven in december 2008. De maanden januari en februari zijn voorbehouden voor GOK-leerlingen die voorrang krijgen op een school met weinig GOK-leerlingen of voor niet-GOK-leerlingen die voorrang krijgen op een school met veel GOK-leerlingen. De bedoeling van deze maatregel is op een zachte manier, op vrijwillige basis want de scholen zijn niet verplicht een dergelijke voorrangperiode in te lassen, een grotere sociale mix in de scholen te krijgen. Deze maatregel is in Gent (net als in Antwerpen) niet nieuw. Wel nieuw is dat de scholen voorrang moeten geven aan de leerlingen die het dichtst bij de school wonen indien er te veel kandidaten zouden zijn.

Na de twee voorrangperiodes (voor broers en zussen en voor GOK-leerlingen/niet-GOK-leerlingen) begint vanaf maart de periode voor de gewone inschrijvingen. Opnieuw moet de school volgens de nieuwe regeling voorrang geven aan de leerlingen die het dichtstbij wonen als ze niet iedereen kan inschrijven bij gebrek aan plaats. In de rij gaan staan om de eerste te zijn, zal geen zin meer hebben omdat het criterium van de chronologie wordt vervangen door het criterium "afstand school -thuis".

Centrale computer

Technisch wordt dit gerealiseerd door vóór de inschrijvingsperiode een aanmeldingsperiode in te lassen. De ouders kunnen hun kind via een school of via een erkende organisatie van het LOP of zelfs via de computer thuis (met een wachtwoord) aanmelden op een centrale computer voor één of meerdere scholen van hun voorkeur (waarbij ze verplicht een rangorde in hun voorkeur moeten opgeven). Op het einde van de aanmeldingsperi-

ode "berekent" de centrale computer van het LOP welke leerlingen in hun eerste (of eventueel tweede of derde ...) voorkeursschool een plaats hebben gevonden. Wanneer er meer kandidaten dan plaatsen zijn, worden de beschikbare plaatsen toegerekend aan wie het dichtst bij de school woont (voor leerlingen die op hetzelfde adres wonen, wordt via lottrekking bepaald wie eerst komt). Tussen de aanmeldings- en de eigenlijke inschrijvingsperiode krijgen de ouders inzage in de rangorde van hun kind per opgegeven school: in welke school mag hun kind worden ingeschreven en in welke scholen wordt het eventueel geweigerd omdat anderen dichterbij wonen? De ouders krijgen dan 10 dagen tijd om eventueel van hun inschrijvingsrecht gebruik te maken. In dat geval is de leerling definitief ingeschreven en schrapt de centrale computer deze leerling als kandidaat voor andere scholen. De centrale computer maakt het voortaan onmogelijk dat een leerling in meerdere scholen wordt ingeschreven waardoor scholen in september soms voor onaangename verrassingen staan. De centrale computer zou volgens de promotoren van het nieuwe systeem ook zorgen voor een administratieve vereenvoudiging voor de scholen.

Antwerpen volgt niet in het spoor van Gent

De nieuwe regeling in Gent treedt in voege begin 2009 voor de inschrijvingen van nieuwe leerlingen in een basisschool voor het schooljaar 2009-2010. Het experiment met de voorrang voor de buurtkinderen (of correcter: de kinderen die het dichtst bij de school wonen) zal twee jaar duren en dan geëvalueerd worden. Alle basisscholen van Gent doen mee.

Een gelijkaardig voorstel als in Gent werd door het LOP van het basisonderwijs in Antwerpen op 30 september verworpen met ongeveer 60 procent. In tegenstelling tot Gent was hier geen voorafgaandelijk akkoord tussen de verschillende netten haalbaar dat alle scholen zouden deelnemen. Hier blijft de regel: wie eerst komt, eerst maalt. Alle Antwerpse basisscholen blijven wel gemeenschappelijke inschrijvingsperiodes hanteren. In januari kunnen broertjes en zusjes van leerlingen worden ingeschreven. In februari mogen (niet: moeten) scholen voorrang geven aan GOK-leerlingen (of aan niet-GOK-leerlingen) als die ondervertegenwoordigd

inschrijvingsbeleid

zijn in de schoolpopulatie. Vanaf maart starten de gewone inschrijvingen met wellicht opnieuw files van wachtende ouders voor de poorten van de meest gegeerde scholen.

Op sommige andere plaatsen in Vlaanderen slaagt het LOP er niet in om gemeenschappelijke inschrijvingsperiodes vast te leggen of bestaat er geen lokaal overlegplatform. Dan is elke school vrij om in te schrijven vanaf 1 september. Half september 2008 maakten de kranten bv. reeds melding van kamperende ouders voor een basisschool in Deinze met het oog op een inschrijving voor het schooljaar 2009-2010.

De voordelen van de buurtschool

Behalve het vermijden van wachtrijen (of kampeertoestanden) wordt met het voorrangscriterium van de afstand tussen de school en de woonplaats de idee van de buurtschool gepromoot. De voorstanders verwachten heel wat voordelen: een betere integratie van de school in de wijk, betere contacten en samenwerking tussen ouders die in de wijk wonen, kortere afstanden voor heel wat leerlingen en minder tijdverlies voor de ouders om hun kleine kinderen naar school te brengen.

In de toelichting bij het voorstel dat in Antwerpen ter stemming lag, lezen we o.a. volgende argumenten voor de voorrang voor buurtkinderen: "... het criterium versterkt het sociale weefsel in de buurt en ondersteunt het ontwikkelen van brede scholen: basisscholen vormen immers ook een ontmoetingsplaats voor kinderen én voor hun ouders; een weerspiegeling van de sociale samenstelling van de buurt in de sociale samenstelling van de school vermijdt sociaal isolement en vergroot de kansen op sociale contacten en op integratie, wat op zijn beurt bevorderend werkt voor de realisatie van gelijke onderwijskansen"

Robert Voorhamme, onderwijsschepen van Antwerpen, die de invoering van het buurtcriterium verdedigt: "De huidige situatie zorgt voor heel wat negatieve effecten. In de stad krijg je dagelijks een migratie van kinderen die van de ene kant van de stad naar de andere worden gebracht, met fileleed en alle negatieve effecten voor het milieu tot gevolg. Bovendien zorgt een buurtschool voor meer

betrokkenheid. We zijn gewonnen voor 'open scholen' met meer betrokkenheid van de ouders en de buurt." (De Morgen, 3 juni 2008)

In een gezamenlijk "standpunt over het inschrijvingsrecht" (11 juni 2008) van de FMV (*Federatie van Marokkaanse Verenigingen*) en UTV (*Unie van Turkse Verenigingen*) lezen we: "Voor kinderen zijn leeftijdgenootjes om mee te spelen van groot belang. Kinderen die met elkaar in dezelfde klas of school zitten, spelen veelal ook na schooltijd met elkaar. De kans is groot dat kinderen die buiten hun wijk naar school gaan, noch bij huis, noch op school aansluiting vinden. Buiten de buurt naar school gaan is een extra belasting voor het milieu en de mobiliteit"

Wanneer verplichte gemeenschappelijke inschrijvingsperiodes en een voorrangperiode voor GOK-leerlingen?

Gent is voorlopig de enige regio in Vlaanderen waar alle basisscholen dank zij het akkoord binnen het LOP de voorrangsregeling voor buurtkinderen zullen laten gelden in het geval van capaciteitstekort. Elders zal de vrije schoolkeuze de sociale segregatie in stand houden. De goede bedoelingen van het GOK-decreet blijven gedeeltelijk dode letter door de vrijblijvendheid van de uitvoering van het GOK-beleid. In hun gemeenschappelijk standpunt over het inschrijvingsrecht merken de FMV en UTV op: "Structurele maatregelen zoals het ingrijpen in de negatieve aspecten van de vrijheid van onderwijs zijn in een Belgische en Vlaamse context niet altijd evident, laat staan haalbaar op korte termijn".

Beide koepels van migrantenorganisaties vragen dat zes jaar na de invoering van het GOK-decreet werk zou worden gemaakt van enkele elementaire regels. "Ook moet overwogen worden om voor het schooljaar 2009-2010 het initiatief te nemen om in heel Vlaanderen voor alle scholen echte 'gemeenschappelijke inschrijfperiodes' vast te leggen. Die gemeenschappelijke periodes moeten de inschrijvingen voor ouders én scholen eenvoudiger en transparanter maken. (...) FMV en UTV verwachten dat alle scholen hun inschrijfperiode(s) zo ruim mogelijk publek maken. (...) Het is ontoelaatbaar dat sommige scholen de afspraken die in het LOP gemaakt worden, niet naleven"

inschrijvingsbeleid

De vertegenwoordigers van de Marokkaanse en Turkse verenigingen stellen voor dat de voorrang voor GOK-leerlingen gedurende een bepaalde inschrijvingsperiode die nu een keuze is van de school (mits er een akkoord is in het LOP) een verplichting zou worden voor alle scholen. “FMV en UTV zijn voorstander om het criterium “buurt” te linken aan een tweede inschrijfperiode waarin scholen voorrang geven aan GOK-leerlingen. Nadat de GOK-leerlingen uit de buurt aan bod gekomen zijn, zou het de beurt moeten zijn aan de niet-GOK-leerlingen uit de buurt. (...) Als men effectief in Vlaanderen wil werken aan het verhogen van de kansen van kansarme en ‘allochtone’ leerlingen, zou het verplicht invoeren van een voorrangperiode voor GOK-leerlingen uit de buurt een belangrijk instrument kunnen zijn.”

Waarom aan de ouders geen school voorstellen?

Misschien kan men nog een stap verder gaan: waarom kan het LOP niet per werkingsgebied of per onderdeel van zijn werkingsgebied aan alle scholen vragen te streven naar een percentage “kansarme leerlingen” dat slechts in beperkte mate afwijkt van het gemiddelde? Om het percentage “kansarme leerlingen” te bepalen kan men de huidige GOK-indicatoren gebruiken die trouwens grotendeels overeenstemmen met de leerlingenkenmerken die worden gebruikt om de extra werkingsmiddelen in het leerplichtonderwijs te bepalen: laag opgeleide moeder (geen diploma secundair onderwijs), laag gezinsinkomen (schooltoelage), thuistaal geen Nederlands. Voor elke school zou het LOP een ondergrens en een bovengrens kunnen bepalen voor het wenselijk geachte percentage “kansarme leerlingen”, rekening houdend met het gemiddelde percentage in de regio. Bij de inschrijvingen zouden scholen dan worden aangemoedigd om een percentage kansarme leerlingen in te schrijven dat ligt tussen deze onder- en bovengrens.

Sommigen zullen, niet onterecht, opmerken dat elke regeling die de scholen enkel aanmoedigt maar niet verplicht, uiteindelijk niet garandeert dat een sociale mix in alle scholen wordt gerealiseerd. Om het proces in die richting te duwen zou de overheid, hetzij rechtstreeks via de gemeenten of via een samenwerkingsverband tussen gemeenten, hetzij via

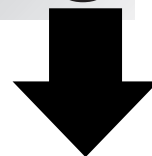
het LOP (op voorwaarde dat alle gemeenten onder een LOP vallen), hetzij eventueel via een ander democratisch orgaan met voldoende autoriteit, aan elke leerling (of zijn of haar ouders) zelf een school kunnen voorstellen. De voorgestelde school zou gemakkelijk toegankelijk moeten zijn voor de leerling (op wandel- of fietsafstand of snel te bereiken met het openbaar vervoer of via de schoolbus), maar niet noodzakelijk de dichtstbijzijnde school om de sociale segregatie tussen woonbuurten niet volledig over te planten in de school. Het voorstel zou de sociale mix in de scholen moeten sturen door het aantal kansarme leerlingen (bv. berekend volgens de GOK-indicatoren) te spreiden over de scholen in een zelfde zone. Het is dit voorstel van een sociaal gecorrigeerde “carte scolaire” dat Ovds sinds enkele jaren verdedigt.

Standpunt van Ovds

**Iedereen heeft recht
op een goede
school voor zijn
kinderen!**

Nico Hirtt

5

Van alle Europese onderwijssystemen is dat van de Franse Gemeenschap het meest ongelijk. Deze trieste vaststelling wordt erkend door alle beschikbare internationale studies, welke indicator men ook gebruikt. We citeren één voorbeeld uit tientallen studies: op de PISA-testen voor wiskunde is het gemiddelde verschil van de leerlingenprestaties tussen de twee uiterste kwartielen (de 25% rijk-

sten en de 25% armsten) in de Franse gemeenschap 126 punten. In Vlaanderen is dit verschil 102, in Frankrijk 101, in Spanje 87, in Italië 76, in Finland 63 punten.

Maar het Franstalige onderwijs haalt nog twee andere records: dat van het verschil in prestatieniveau tussen de scholen - wij hebben meer dan elders "elitescholen en "restscholen" - en dat van de sociale segregatie tussen de scholen - onze scholen zijn meer dan elders opgesplitst in "rijke scholen" en "arme scholen".

In werkelijkheid zijn deze drie factoren met mekaar verbonden. Zij gaan terug op een specifiek kenmerk van het Belgische onderwijs: wij zijn één van de weinige Europese landen waar de instellingen leerlingen op basis van een volledig vrije markt rekruteren. De statistische analyse toont echter aan dat bijna de helft van de verschillen tussen de Europese landen op vlak van onderwijsgelijkheid door de graad van vrijheid op de onderwijsmarkt verklaard wordt.

Lovenswaardig maar onvoldoende

In die omstandigheden moeten we de wil van de ministers Arena en Dupont van de Frans gemeenschap om enige regulering te brengen, waar nu de anarchie van de markt heerst, zeker toejuichen. De vraag is natuurlijk of de gekozen methode wel de goede is. Want zowel het oude inschrijvingsdecreet als het nieuwe decreet over de (sociale) mix lijden aan dezelfde gebreken. De regulering die het oude en het nieuwe decreet nastreven slaat niet op het beperken van de draagwijdte of de omvang van het onderwijsliberalisme maar alleen op het garanderen van de gelijkheid tussen de ouders op de schoolmarkt. De concurrentie wordt er zonder twijfel wel rechtvaardiger door, maar ook scherper. Op slag wordt de vrije schoolkeuze niet alleen een recht, maar meer en meer een beangstigende verplichting.

Deze decreten bieden namelijk geenszins een antwoord op de diepe oorzaak van de angst van de ouders, namelijk de vrees dat zij uiteindelijk hun kind in een school met een "middelmatige" reputatie moeten inschrijven. Want dat is juist de motor van de vicieuze cirkel waarin ons onderwijs zich

bevindt: om de gelijkheid op vlak van het prestatieniveau van de scholen te verzekeren moeten we de sociale mix van hun publiek organiseren; maar de ouders zullen deze mix slechts aanvaarden, als eerst de gelijkheid op vlak van de "kwaliteit" van de scholen gewaarborgd is.

Voorstel van Ovds

In de schoot van de Oproep voor een democratische school denken leraars van alle netten uit beide taalgemeenschappen reeds meerdere jaren na over hoe we uit dit dilemma kunnen geraken. Zij doen volgende voorstellen.

We vertrekken eerst van het elementair principe dat elke ouder het recht heeft om voor zijn kind een plaats in een school, die gemakkelijk toegankelijk is, te vinden. Dit recht was tot nog toe niet en wordt ook niet met de decreten Arena en Dupont gewaarborgd.

Ons voorstel voorziet heel eenvoudig dat er een bepaalde school aan de ouders wordt voorgesteld, zonder enige verplichting, maar met de garantie dat er een plaats voor hun kind voorzien is. De ouders krijgen tot een te bepalen datum bedenktijd. Daarna worden de plaatsen die daarbovenop in een school beschikbaar zijn, vrij toegekend aan ouders die niet akkoord gaan met de school die hen werd voorgesteld.

De criteria waarop de voorstellen aan de ouders gebaseerd zijn houden rekening met: de beschikbare plaatsen in elke school, de nabijheid van hun domicilie en het nastreven van een sociale mix (wat niet moeilijk te verzoenen is in een land met een grote bevolkingsdichtheid). Men kan ook met een beperkt aantal voorkeuren van ouders rekening houden zoals broers en zussen in dezelfde instelling, de werkplaats van een ouder, enz.

We zijn ervan overtuigd dat onder deze voorwaarden, de overgrote meerderheid van de ouders voor de school die hen wordt voorgesteld zullen kiezen. Enerzijds omdat een plaats gegarandeerd is en zij aan de beangstigende corvee om scholen te moeten gaan aflopen ontsnappen. Anderzijds omdat dit systeem ervoor zorgt dat alle instellingen een betrekkelijk heterogeen publiek ontvangen en het onderwijs er onder gelijke voorwaarden zal georganiseerd worden.

inschrijvingsbeleid

Het bestaan van een confessioneel onderwijsnet stelt hier nochtans een probleem. Een oplossing kan erin bestaan een katholieke school alleen aan ouders, die daarover vooraf hun akkoord hebben gegeven, voor te stellen. Men kan ook aan vrije instellingen voorstellen hun uitgesproken confessioneel karakter op te geven (een beetje zoals de Université Catholique de Louvain-La-Neuve eraan denkt de “C” te laten vallen). Zo zou men kunnen komen tot de afschaffing van de huidige onderwijsnetten ten voordele van openbare scholen met een grote autonomie en zonder onderlinge concurrentie.

Een lange gemeenschappelijke basisvorming

Op het niveau van de overgang van het lager naar het secundair onderwijs stelt zich het probleem van scholen die ASO óf TSO en BSO inrichten. Zelfs als in theorie de eerste graad gemeenschappelijk is, zullen ze nooit als gelijkwaardig gepercipieerd worden. Om deze moeilijkheid te omzeilen stellen we voor het hoger secundair onderwijs - met zijn studierichtingen en specialisaties - te scheiden van het lager secundair onderwijs, dat zou instaan voor de voortzetting van de basisvorming. Daarvoor kunnen het Franse ‘collège unique’, dat een soort autonome eerste graad (middenschool) is, of de Scandinavische gemeenschappelijk basisschool van 6 tot 15 jaar, model staan. Op pedagogisch vlak geniet deze laatste keuze de voorkeur, maar zij is gezien de huidige bestemming van de schoolgebouwen ook moeilijker te realiseren.

Het succes van deze onderwijsorganisatie zal ook van de kwaliteit van de begeleidende maatregelen, die de prestatieverschillen tussen de scholen moeten tegengaan, afhangen: programma’s en handboeken, die minder interpretatieruimte op maat van elke school bieden, een batterij gestandaardiseerde proeven die het werk van de lerarenteams beter sturen, bijkomende middelen in de eerste jaren van het basisonderwijs. Deze moeten een geïndividualiseerde omkadering, die de moeilijkheden van de leerlingen verhelpen en niveauverschillen vermijden, enz., verzekeren. Dergelijke hervorming kan natuurlijk niet van vandaag op morgen gerealiseerd worden. Deze moet progressief, te beginnen met het eerste leerjaar, over een tiental jaren gespreid ingevoerd worden. Dit is zonder twijfel lang, maar

levert meer op dan jaar na jaar te maken te hebben met maatregelen, die de ene keer afgevoerd worden of de andere keer niet werkbaar zijn.

(Dit artikel verscheen ook - zonder de tussentitels - als vrije tribune in La Libre Belgique, 21 november 2008, p. 32.)

De carte scolaire in Frankrijk: tekortkomingen en remedies

Nico Hirtt

6

In het debat over de noodzaak van meer regulering inzake het inschrijvingsbeleid in het onderwijs wordt door liberale verdedigers van de status quo soms geschermd met het argument van de carte scolaire in Frankrijk. “Kijk in Frankrijk, daar bestaat de scholenkaart en het werkt niet. Zij garandeert de sociale gelijkheid niet. Sarkozy gaat ze trouwens afschaffen”. Laat ons dus even kijken wat er in Frankrijk gebeurt.

Het verschil tussen de theorie en de praktijk

De scholenkaart of carte scolaire die 45 jaar geleden in Frankrijk werd ingevoerd, vertoont alle kenmerken van een dwingende regeling. Voor elke school, college of lyceum wordt een geografisch rekruteringsgebied of “sector” afgebakend. De ouders moeten hun kind inschrijven in de instelling van de sector waar ze wonen. Tot zover de theorie.

In de praktijk bestaan er heel veel uitzonderingen op die regel. Als de ouders bijvoorbeeld wensen dat hun kind een

inschrijvingsbeleid

bijzondere studierichting volgt die niet bestaat in het lyceum van hun geografische sector; hebben zij het recht om hun kind elders te laten inschrijven. Zo was het recent erg in de mode in sommige intellectuele milieus om de optie “vreemde taal: Russisch” te vragen ...

Uitzonderingen zijn eveneens mogelijk, en worden meer en meer toegestaan, op basis van dossiers van “onverenigbaarheid tussen de leerling en een bepaalde leerkracht”, of op basis van de werkplaats van de ouders of om medische redenen...

Hoeft het gezegd dat niet alle ouders over dezelfde mogelijkheden beschikken om zo’n dossier op te stellen of te verdedigen? De sociale ongelijkheid inzake het bekomen van een uitzondering is trouwens één van de argumenten die president Sarkozy inroept om de afschaffing van de scholenkaart te verdedigen. Natuurlijk gaat het hier om een complexe materie want men kan niet eenvoudig stellen dat alle uitzonderingen moeten verdwijnen. In een aantal gevallen zijn uitzonderingen gerechtvaardigd. Om misbruik ervan te vermijden, zou men er moeten voor zorgen dat alle onderwijsinstellingen door de ouders als ongeveer gelijkwaardig beschouwd worden. De sociale segregatie tussen scholen moet met andere woorden zoveel mogelijk beperkt worden. En hier faalt de Franse carte scolaire. En wel om twee redenen.

Residentiële zappers

Ten eerste, de geografische sectoren zijn op een puur administratieve basis ontworpen. Daardoor ontstaan er onvermijdelijk rijkere en armere sectoren, dus met scholen van rijken en scholen van armen. Als bovendien die sectoren voor lange tijd vastliggen, is het verleidelijk en relatief gemakkelijk voor sommige ouders om hun kind in te schrijven in de school van hun keuze via het fameuze “residentieel zappen” (men vestigt zijn domicilie reëel of fictief op een kamertje op een vierde verdieping). Dit geldt vooral voor diegenen die er de financiële middelen voor hebben, te meer omdat die praktijken voor een belangrijk deel bijdragen aan de explosie van de woningprijzen in de buurt van de meest gegeerde onderwijsinstellingen. Als u door Parijs rijdt, werp dan eens een blik op de huurprijzen in de omgeving van het Lyceum Henri IV, op de linkeroever, dichtbij de Sorbonne. Hoe kan men dit probleem oplossen? De sectoren (geografische zones rond een school) uitgestrekter maken en eventueel laten fluctueren, zodat ze wijken van verschillende sociale samenstelling omvatten. Dat zou toelaten van een relatieve sociale mix te garanderen in elke instelling en het gras wegmaaien onder de voeten van de “residentiële zappers”, vermits alle scholen min of meer op voet van sociale gelijkheid zouden staan.

Carte scolaire geldt niet voor katholieke scholen

Er is een tweede grote ontsnappingsroute. De scholen-

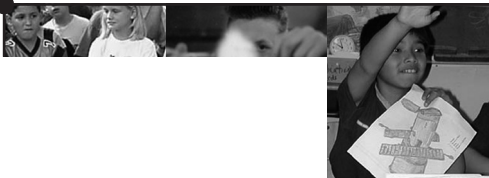
kaart is enkel van toepassing op het openbaar onderwijs dat meer dan drie vierden van alle leerlingen telt. Ondanks de sterke traditie van de Republikeinse openbare school gaat in Frankrijk vandaag toch bijna één leerling op vier naar een niet openbare school, meestal een katholieke. Op die manier komt de sociale segregatie, die door de scholenkaart uit de deur moet worden gewerkt, langs het venster weer binnen. Het privaatrechterlijk onderwijs wordt een vluchtheuvel voor de families van de hogere klassen die aan de carte scolaire willen ontsnappen.

De oplossing die de verdedigers van het openbaar onderwijs traditioneel voorstellen bestaat er in om het privé onderwijs niet meer te subsidiëren. Door het publieke middelen te ontzeggen, zou zijn potentieel publiek gereduceerd worden tot een kleine laag van gefortuneerden die in staat zijn om de volledige kost te betalen van de studies van hun kinderen. Toch lijkt die oplossing me politiek niet het overwegen waard. Ze zou immers een gemeenschappelijke weerstand oproepen van de ouders van de midden- en hogere klassen en van de leerkrachten uit de privaatrechterlijke scholen die hun job zouden bedreigd zien. Bovendien zou het plots verdwijnen van die instellingen moeten gecompenseerd worden door een aangroei van het openbare onderwijs. Waar moet men op korte tijd de lokalen en de leerkrachten vinden?

Het zou ongetwijfeld veel effectiever en veel meer haalbaar zijn om het privé onderwijs om te vormen tot openbaar onderwijs. Op vlak van statuten en werkomstandigheden zouden de leerkrachten uit het privé onderwijs er alleen maar bij winnen. Als men de aanpak tactisch goed overdenkt kan een meerderheid van hen voor deze idee worden gewonnen.

Het kind niet met het badwater weggooien

De geschetste problemen en gebreken van de Franse carte scolaire zouden de indruk kunnen wekken dat het systeem nutteloos is. Dit is een verkeerde conclusie. Ondanks alle tekortkomingen blijft de Franse scholenkaart te verkiezen boven het totale liberalisme dat we in België kennen. Volgens de meeste indicatoren blijft de sociale ongelijkheid in het Franse onderwijs beduidend kleiner dan in België. In een eigen studie op basis van cijfermateriaal uit het Pisa-onderzoek (zie “De cijfers die de onderwijspolitiek van Sarkozy veroordelen” in “De democratische school, nr. 32, december 2007 of op www.democratischeschool.org) hebben we aangetoond dat de afschaffing van de scholenkaart de ongelijkheid in het Franse onderwijs drastisch zou doen toenemen.

Romy Aerts en Gaëtan Carlier

De onthaaste school: op de koffie bij “Groen!”

Sinds april dit jaar voert ‘Groen!’ het zogenaamde “horizontedebat”. De bedoeling ervan is “de politieke inhoud - het programma van ‘Groen!’ - op te poetsen en terug volledig actueel te maken”. Het debat richt zich niet alleen naar de leden van ‘Groen!’ . “Iedereen die zin heeft, is van harte welkom om mee te discussiëren” zo zegt Annalisa Gadaleta, medewerkster van Mieke Vogels. In dat “Horizontedebat” is ook plaats voor onderwijs. Het voorstel van de onthaaste school, dat medio september door ‘Groen!’ werd gelanceerd, heeft zijn ontstaan gevonden in de werkgroep Gezin & Zorg.

Oproep voor een democratische school was aangenaam verrast door het voorstel van ‘Groen!’ . Wij herkennen in de onthaaste school immers punten van ons eigen tienpuntenprogramma, vooral in de ideeën die we hebben uitgewerkt over de brede school. Wij gingen dan ook graag in op de uitnodiging vanwege ‘Groen!’ om van mening te wisselen over hun voorstel en grepen de ontmoeting aan voor een interview. Het is vooral Annalisa Gadaleta die ons te woord heeft gestaan. Mieke Vogels was aanwezig tussen de parlementaire stemmingen in.

Wat loopt er volgens ‘Groen!’ verkeerd in het huidige onderwijssysteem?

Annalisa Gadaleta: Kinderen uit sociaal achtergestelde gezinnen krijgen vandaag nog steeds weinig kansen in ons onderwijs. België doet het daarbij veel slechter dan andere Europese landen. Bij ons is de kloof tussen de sterkste en de zwakste presteerders op school het grootst. Over de sociale achtergrond van dit fenomeen heb ik veel informatie gevonden op jullie web-site www.democratischeschool.org. Er is ook een tweede probleem waarvan verwacht wordt dat onze scholen en leerkrachten dit aanpakken en oplossen: één op vier schoolgaande jongeren hebben leer- of gedragsproblemen. Iedereen in onze maatschappij moet steeds sneller roeien met de riemen die hij heeft: de

de onthaaste school

ouders en dus ook de leerkrachten en helaas nu ook onze kinderen.

Tenslotte heeft onze school vooral een economische finaliteit. Dat wil zeggen: leren voor een goede job als je later groot zal zijn. De nadruk ligt er dan ook nog steeds, alle ervaringsgerichte methodes ten spijt, op het cognitieve, het leren met het hoofd. Kinderen die het thuis minder breed hebben krijgen de kansen niet om andere talenten te ontwikkelen. Als oppositiepartij willen we een fundamenteel debat over onderwijs.

Met de onthaaste school wordt het anders?

Annalisa Gadaleta: Ouders moeten voor ondersteuning op school terecht kunnen. Ze werken mee aan projecten. Op die manier wordt de school voor kinderen en hun ouders een sociaal, emancipatorisch instrument. De buurt en omgeving worden er zoveel mogelijk bij betrokken. Alle kinderen krijgen dezelfde kansen om zich volledig te ontplooiën. Hoofd, hart en handen. Zo streven we naar een echte democratisering van het onderwijs.

Mieke Vogels: De school moet een oase worden waar elk kind zich goed voelt! In plaats van kinderen op de achterbank van de wagen tijdens hun 'vrije tijd' van buitenschoolse activiteit naar buitenschoolse activiteit te voeren vinden we die buitenschoolse activiteiten zo belangrijk dat we ze voor elk kind naar de school wil brengen.

Dus allen op de schoolbanken tot 18 uur?

Annalisa Gadaleta: Onderwijs moet meer zijn dan kennisoverdracht alleen. Het gaat uiteraard over de klassieke vakken, maar ook pakweg over muziek, theater en sport. We moeten ons de onthaaste schooldag niet voorstellen als één blok van 8 tot 18 u: er zal een heel andere invulling moeten komen. Er worden ruime ravotpauzes ingebouwd en sporten kan over de individuele klassen heen, net zoals in de sportclub.

Zo krijgen ook kinderen uit de lagere sociale klasse of allochtonen toegang tot die activiteiten die zo belangrijk zijn voor de algemene ontwikkeling van het kind. Daarbij maken we wel optimaal gebruik van lokalen, uitrusting, sportvelden dichtbij 'huis', in de wijk, in de buurt. Want een onthaaste school is een open buurtschool.

De leerkrachten pakken dat er dan nog wel bij?

Annalisa Gadaleta: Het spreekt voor zich dat er een aanzienlijke verhoging moet zijn van het budget voor onderwijs en dat een verdubbeling van het lerarenkorps voor een dergelijk project nodig is. Dat zijn politieke keuzes die moeten gemaakt worden. Een extra leerkracht per klas is een must. Kennisoverdracht gebeurt voornamelijk in die uren dat er twee leerkrachten gelijktijdig aanwezig zullen zijn. Op die manier kan er in kleine klassen gedifferentieerd gewerkt worden. Eerder dan het beroep van leerkracht nog zwaarder te maken, zal dit project meer jobs creëren en zal het toelaten dat de leerkracht zich specialiseert in wat hij graag doet. Het is wel duidelijk dat het studieniveau van de lerarenopleiding anders moet, met meer aandacht voor permanente vorming en dat in de job van leerkracht ook uren moeten voorzien worden voor overleg en vorming. De werking van het CLB moet aanzienlijk verbeterd worden. In de huidige maatschappij heeft elke school een psycholoog nodig.

Het debat leeft volop binnen 'Groen!'?

Annalisa Gadaleta: Inderdaad. Dit is niet altijd even gemakkelijk. Momenteel zijn er een aantal opwerpen. Vele leden vinden dat met een zo lange schooldag de taak van het gezin in het gedrang komt. Het gezin is het belangrijkste milieu waarin het kind opgroeit. Er is nog leven buiten de school. Opvallend is ook dat sommigen zich nog altijd een beeld vormen van een leerkracht met als voornaamste taak kennis over te dragen. Verder zijn er nog bedenkingen betreffende een aantal praktische zaken. Hoeveel gaat het project kosten? Hoe zullen de uren worden gesplitst?

Opmerkelijk waren ook de negatieve reacties van de vakbonden. Nochtans zijn er nu schrijnende verhalen over de kwaliteit van de kinderopvang, die zo vaak wordt waargenomen door werklozen die hiertoe verplicht worden, of door P.A.W.'ers, of die gewoon in het zwart wordt georganiseerd.

Het 10-puntenprogramma van Ovds stelt dat minstens 7 % van het BNP opnieuw aan onderwijs zal moeten besteed worden. Kan 'Groen!' deze eis onderschrijven?

Annalisa Gadaleta: Er zal inderdaad veel meer geld moeten gaan naar onderwijs. Zoals reeds gezegd: dat is een politieke keuze die je maakt. Een piste zou zijn

de onthaaste school

een soort van gemeenschappelijk fonds op te richten voor onderwijs, sport en gezondheidszorg om experimenten in het kader van de onthaaste schooldag mogelijk te maken. Ook zullen we de verdeling van het hele onderwijsbudget ernstig moeten herzien. In elk geval mogen we niet vergeten dat een verhoging van het geld voor onderwijs een positieve weerslag zal hebben op andere vlakken. Immers, bijzondere jeugdzorg, sociale ongelijkheid en onderwijs zijn nauw met elkaar verbonden. Bijzondere jeugdzorg heeft zijn directe werkingskosten zoals instellingen en personeel in die instellingen, maar ook zijn indirecte kosten zoals werkloosheid e.a. Door onder andere meer te investeren in goed onderwijs zullen minder kinderen terecht komen in de bijzondere jeugdzorg, waardoor hier dan op zijn beurt geld uitgespaard wordt.

Wat te denken over de huidige organisatie van het onderwijs?

Annalisa Gadaleta: Vanuit de werkgroep Gezin en Zorg vinden wij dat kinderopvang (in de breedste zin van het woord) een meer pedagogische rol moet krijgen en dat onderwijs moet georganiseerd worden van 0 tot 18 in plaats van 3 tot 12 jaar. Kinderopvang is immers een recht vanaf nul jaar. Op die manier kan er een pedagogisch concept worden uitgewerkt en zijn er minder breuklijnen in het opvoedingspatroon met een zachte overgang tussen 0-3, 3-12 en verder. Dit houdt natuurlijk ook in dat de kinderdagverblijven moeten gehierarchiseerd worden en dat de op-leiding en het diploma moeten herzien worden.

In Ovds zijn wij van oordeel dat de studiekeuze te vroeg wordt opgedrongen. In Finland wacht men tot 16 jaar.

Tot dan hebben alle leerlingen dezelfde vakken: de zogenaamde gemeenschappelijke stam. Het verschil tussen arm en rijk is het minst zichtbaar in de schoolresultaten. Het slagingspercentage is er quasi 100%...

Annalisa Gadaleta: 12 jaar is inderdaad veel te vroeg om al een keuze te maken voor ASO, TSO of BSO. In Italië, in de omgeving van Bologna en Reggio di Emilia, werd er reeds in de jaren 70 geëxperimenteerd met een andere schooldagindeling en opvatting over onderwijs. Nu bestaat in Italië ook reeds 13 jaar inclusief onderwijs. Voor 20 kinderen staan er zo'n 3 leerkrachten ter beschikking - voor het deel kennisoverdracht staan er vaak twee leerkrachten samen in de klas. Deze maatregelen staan nu echter zwaar onder druk. De Italiaanse onderwijswereld

beleeft spannende dagen: in Rome werden meer dan 1 miljoen betogers geteld. 'Groen!' steunt de idee van ouderschapsverlof tot 1 jaar, zoals bv. in Zweden, waar 1,9 % BNP naar kinderopvang gaat. Vooral vanaf 1 jaar wordt de gemeenschapszin ontwikkeld, de fijne motoriek en de taal - een kind heeft er belang bij dan in een crèche te worden opgevangen.

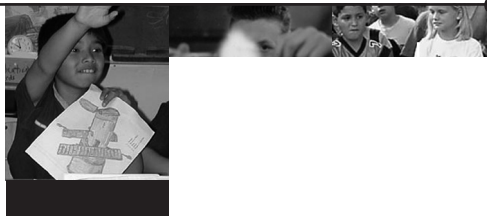
Mieke Vogels: Ik stel voor dat wij eens op studiereis gaan naar Finland!

Hebben jullie al concrete plannen of initiatieven voor de onthaaste school?

Mieke Vogels: Het project zou best van start gaan in enkele wijken met concentratiescholen in Antwerpen of Brussel, als een soort experiment. Vandaag zijn buitenschoolse activiteiten vooral weggelegd voor middenklaskinderen. Kinderen uit sociaal achtergestelde wijken blijven verstoken en krijgen de kansen niet om die andere talenten te ontwikkelen. Daarom het voorstel om het project uit te testen in de wijken waar de nood het hoogst is. Als het daar positief wordt onthaald, zal het makkelijker aanvaard worden in andere milieus. Ook bij onze eigen achterban.

Concreet willen we voor enkele pionierscholen een aanbod uitwerken voor een periode van 3 jaar tussen 9u en 17u voor minstens 50 % van de leerlingen. De ouders moeten van in het begin van het schooljaar kiezen voor het "gewone" type van 30 u of voor het "onthaaste" type van 40 u per week: het moet een bewuste keuze worden van de ouders, geen "menu à la carte".

Wij danken u voor het onderhoud!

Hugo Van Droogenbroeck

Bengaalse leraars hongereren naar kennis

Op uitnodiging van Education International Belgium (E.I.B.), een ngo die in Antwerpen zijn zetel heeft, gingen Lut Adriaenssens en Hugo Van Droogenbroeck in juli-augustus 2007 een zestal weken leraars bijscholen in een plattelands-school in Bangladesh. In september 2008 ging Hugo - intussen gepensioneerd - terug en werkte er een maand in een tehuis voor Boeddhistische kinderen. Het werden beklijvende ervaringen.

Bangladesh is een van de armste en dichtstbevolkte landen ter wereld. 140 miljoen inwoners leven er op een grondgebied dat 4,3 maal zo groot is als België, maar dat voor bijna 30% bedekt is met water. Overstromingen en epidemieën zijn er schering en inslag. 83% is moslim. Politiek is het land weinig stabiel. Twee grote partijen - Awami Liga (AL) en Bangladesh Nationalist Party (BNP) - staan mekaar naar het leven en oefenen afwisselend de politieke macht uit. Op 11 januari 2007, in volle verkiezingsstrijd die gewelddadig verliep, greep het leger de macht. De politieke partijen, het parlement, enz. werden buitenspel gezet. De twee oud-premiers en oud-ministers van AL en BNP werden wegens corruptie in de gevangenis gestopt maar zijn intussen op borgtocht weer vrij gelaten. Wellicht zullen ze zonder proces aan de verkiezingen van 18 december 2008 kunnen deelnemen. Het land kampt met enorme prijsstijgingen voor basisproducten als voedsel en

Bangladesh

energie. Op een maand steeg de prijs van rijst met 87%. De vakbondsactiviteiten worden beperkt. Stakingen zijn verboden en eindigen in gewelddadige confrontaties met politie en leger.

60 tot 100 leerlingen per klas

Tot 1946 maakte Bangladesh deel uit van Brits Indië. Het onderwijssysteem is nog altijd gemodelleerd naar het Brits onderwijssysteem. D.w.z. dat het hoofdzakelijk theoretisch onderwijs verschaft en niet op de toepassing ervan in de praktijk is gericht.

- Het kleuteronderwijs (pre-primary) behoort niet tot het formeel onderwijs. Sommige scholen richten één kleuterklas in, andere niet. Er is geen leerplan. In een kleuterklas die we bezochten werden dezelfde vakken als in het eerste leerjaar (Bengaals, Engels, wiskunde en godsdienst) door telkens een andere leraar heel schools gegeven.

- Het lager onderwijs valt onder de leerplicht en start vanaf de leeftijd van 6 jaar. Het is opgedeeld in 5 leerjaren (grade I tot V). Er zitten meestal 60 tot 100 leerlingen per klas. Op het einde van het 5de leerjaar is er een centraal examen, waarbij een certificaat wordt uitgereikt. Het 5de leerjaar is vooral een voorbereiding op dit examen. In de school die we bezochten stopt 40% van de leerlingen na het 4de leerjaar omdat ze er van uitgaan dat ze toch niet zullen slagen in dat eindexamen.

- Het secundair onderwijs is opgedeeld in 3 types: het algemeen onderwijs (64,6%), het beroepsgericht onderwijs (4,3%) en de Dakil madrassa's (31,1%).

Het secundair onderwijs omvat 7 leerjaren en is opgedeeld in 3 niveau's: junior (grade VI tot VIII), secondary (grade IX en X) en higher (grade XI en XII) secondary. Van grade IX tot XII splitst het algemeen onderwijs zich op in drie onderwijsvormen: humanities, commerce en science. Slechts 12% van die leeftijdsgroep (bij de jongens 15% jongen en bij de meisjes 8%) beëindigen het volledige secundair onderwijs.

- Het hoger onderwijs (universiteit en hogescholen) kampt met een enorm tekort aan plaatsen. Dit jaar haalden 371.000 studenten hun Higher Secondary

Certificate (HSC) een soort bachalaureaat, maar er zijn slechts 94.000 plaatsen te begeven.

Een zeer ongelijke toegang tot het onderwijs

Met het onderwijs is het droevig gesteld. Het analfabetisme bedraagt bij mannen 51% en bij vrouwen 70%. De overheid spendeert slechts 2,4% van het BBP of 15% van haar budget aan onderwijs. Het overheidsonderwijs beperkt zich hoofdzakelijk tot het lager onderwijs. Het privé-initiatief vult de leemte op: er zijn madrassa's (islamitische scholen met een erkend leerplan), er zijn ngo's (niet gouvernementele organisaties) die onderwijs aanbieden en er zijn privé-investeerders die onderwijs als een commercieel renderende business opvatten.

De overheid subsidieert de wedden van de leerkrachten en werkingskosten van 73% van alle lagere scholen. Daarnaast zijn er nog Koranscholen.

Degelijk onderwijs is onbetaalbaar en alleen voor de elite weggelegd. Van in de kleuterschool betalen de ouders inschrijvingsgeld bij het begin van het schooljaar, elke maand schoolgeld, examengeld (driemaal per jaar). Daarbovenop komen uniformen, handboeken, schriften, enz. Er is wel een subsidie om onderwijs voor meisjes te stimuleren.

Daarnaast geven vele leraars voor en na de schooltijd betaalde bijlessen aan hun leerlingen, "om hun slaagkansen te verhogen". Een recente studie wees uit dat 86% van de leerlingen in het secundair onderwijs betaald bijles krijgen.

Van de 20 miljoen kinderen op de leeftijd van de lagere school werken er 6 miljoen overdag als koeienhoeder, dienstmeisje of straatverkoper of in de huisnijverheid. Zij zien nooit een school van de binnenkant.

Op het einde van het secundair onderwijs is er een nationaal staatsexamen. Er wordt een ranking van de resultaten van de scholen gepubliceerd in de kranten. De universiteiten - het aantal privé-instellingen groeit enorm - willen alleen de beste studenten rekruteren. Ze geven vermindering op de hoge inschrijvingsgelden afhankelijk van de score die een student haalde op die staatsexamens.

bangladesh

Wat deden we in Dipshika (2007) ?

De ngo die ons uitzond, *Education International Belgium (EIB)*, richt zich vooral op het aanbieden van onderwijskansen aan meisjes - meestal weeskinderen of kinderen van alleenstaande moeders - via studiebeurzen en bijlessen en het betalen van internats- en andere studiekosten.

EIB vroeg ons een bijscholing voor leraren van een lagere en secundaire school, vooral voor meisjes, in Dipshikha te verzorgen. Dipshikha is gelegen in het zuidoostelijk deel van Bangladesh, op 30 km ten noorden van de stad Cox' Bazar. De bedoeling was het niveau van de leraars op te trekken, zodat de leerlingen kwalitatief hoogstaander onderwijs zouden genieten. De leerlingen zijn overwegend moslim, maar met hindoe- en boeddhistische minderheden.

In de school waar we werkten, hadden slechts twee van de zestien leraars een lerarenopleiding gevolgd. Een pedagogisch certificaat is enkel in de overheidsscholen verplicht. De meeste leraars hadden zelfs geen diploma secundair onderwijs. De leerkrachten verdienen zeer weinig: 4.000 taka per maand, of ongeveer 40 euro. Er zijn geen vaste barema's, tenzij je in een overheidsschool werkt en de vereiste diploma's hebt. De directeur bepaalt hoeveel hij je waard vindt. Bv. een lerares die geen secundair diploma had, kreeg 1.500 taka. Geen wonder dat leerkrachten hun inkomen proberen aan te vullen met privé-lessen.

Uit observaties bleek dat het met het lesgeven zelf bedroevend gesteld was. Bv. bij een lesje over 'mijn moeder' las de leraar een tekst uit een handboek en de leerlingen moesten hem in in koor nazeggen. Als huiswerk moesten de leerlingen de modeltekst kopiëren en uit het hoofd leren. Elke persoonlijke inbreng was uit den boze.

We begonnen onze bijscholing met de basis: hoe steek je een les in elkaar? We baseerden ons op het activerende directe instructiemodel (Veenman e.a.), dat het dichtst aansluit bij het klassieke lesgeven en tegelijk mogelijkheden tot differentiëring biedt. Op dit ogenblik wordt deze methode ook in het Vlaamse gemeenschapsonderwijs gepromoot. De leraars brachten hun (oefen)les tijdens de praktijksessies voor hun collega's. De nadruk lag op het gebruik van didactisch materiaal, denkactiviteiten

en groepswork. Nadien werden de lessen voor de eigen klas gegeven. De motivatie van de leerlingen verbeterde spectaculair.

In een tweede bijscholingsronde werden problemen op schoolniveau aangepakt. Het personeelsverloop is immers enorm. Drie leraren werden als mentor verkozen om de nieuwkomers - negen van de zestien waren pas sinds januari van dit jaar aangeworven - te begeleiden. Van in de kleuterklas zijn vakleraars actief, waardoor niemand zich voor een klas verantwoordelijk voelt. Daarom werden een zorgteam en klasleraren aangesteld. Hun eerste taak wordt het aanpakken van het grote aantal afwezigheden in de klassen. De klastitularissen zullen wekelijks met hun leerlingen vergaderen om alle problemen te bespreken.

Naarmate de tijd vorderde, stegen het enthousiasme en het zelfvertrouwen van de leraars. Als beloning kregen ze een certificaat van de gevolgde bijscholing. Wij van onze kant waren blij dat we ons steentje tot wereldwijde solidariteit konden bijdragen.

Ramu, 2008

Dit jaar sloot E.I.B. een samenwerkingsakkoord af met het Jagat Joyoti Children Welfare Home (J.J.C.W.H.) Dit is gelegen aan de voet van een Boeddhistische tempel in Ramkot, een dorpje nabij Ramu, zo'n 20 km ten noorden van Cox's Bazar. Het is een tehuis voor arme (wees)kinderen van 6 tot 16 jaar, afkomstig uit de Hill Tracts, een gebied van minderheden, die door de Bengaalse overheid verwaarloosd en achtergesteld worden. Het home is opgericht door Father Lupi, een Italiaanse pater, die de armste kinderen uit de Hill Tracts een nieuwe toekomst wil bieden. E.I.B. subsidieert de studiekosten, de kost en inwoning van 28 arme (wees) meisjes die in het centrum verblijven en van 30 meisjes die in het centrum verbleven maar nu nog verder studeren.

Tijdens mijn verblijf in Bangladesh logeerde ik in dit home. Ik had het geluk het dagelijkse reilen en zeilen van het centrum te mogen meemaken. De kinderen lopen school in de lokale lagere en secundaire school, waar de klassen doorgaans 60 tot 100 leerlingen tellen. Het onderwijs dat zij er genieten is van een bedroevend niveau. Het centrum tracht

bangladesh

dit te compenseren door zelf huiswerk- en studiebegeleiding en bijlessen te organiseren. Het was een leuke tijd tussen die kinderen. Elke morgen om 6 uur met 'good morning, how are you' begroet te worden, dan kon je dag al niet meer stuk. We hebben er veel geleerd en ervaringen uitgewisseld, met de coaching leraars vergaderd en gediscussieerd, aanzetten tot andere studiemethodes besproken, o.a. voor Engels, wat voor de latere loopbaan van deze jongeren van levensbelang is, enz.

Projecten 2009

We hebben drie projecten voor volgend kalenderjaar op touw kunnen zetten. Twee stagiairs orthopedagogie van de Hogeschool Gent zullen daar begin volgend jaar stage lopen. In de grote vakantie van 2009 gaan twee pedagogische medewerkers van E.I.B. bijscholing voor 15 leerkrachten van de 7 centra van Father Lupi uit de Hill Tracts geven. Een student van de lerarenopleiding van de Artesis Hogeschool Antwerpen loopt begin volgend jaar stage in de Memorial Christian Primary School in Dulhazara (halverwege Chittagong en Cox's Bazar). Ook hier subsidieert E.I.B. de studiekosten van 16

arme meisjes van de lagere school, naast die van 4 studentes die de hogere opleiding labotechnicus volgen.

Leraren vroegen ons waarom Bangladesh zo arm blijft en zich niet kan ontwikkelen. Mijn antwoord was eenvoudig: het Westen wil niet dat Bangladesh zich ontwikkelt. Het heeft het nodig om zich van goedkope textiel, confectie en voedsel o.a. scampi's te voorzien. Michael Parenti, één van de intellectuele boegbeelden van dissident links in de VS, zegt het zo: "Het laatste dat imperialistische machthebbers willen op wereldvlak zijn zelfbewuste, zichzelf ontwikkelende naties. Daar is het imperium om te doen: andere landen arm, hongerig en zwak maken. Want des te harder zal je werken voor steeds minder geld." (Interview over zijn boek "Democratie voor de elite" in Indymedia, 8 oktober 08)

Voor contact:

hugo.vandroogenbroeck@belgacom.net

Meer dan 200 deelnemers uit 10 provincies

charleroi

—vrouwen hebben ons een ander Charleroi en in de namiddag een ander Centre (de streek rond La Louvière) laten zien: de bakermat van de Belgische industriële bloei en economische rijkdom, de wieg ook van menige belangrijke arbeidersstrijd en van de immigratie. Vergane glorie door de beslissingen van het grootkapitaal dat geen grenzen kent en industriële woestijnen achter laat, onverzadigbaar in zijn honger naar winst. Een verarmde arbeidersbevolking in desolate wijken, een door werkloosheid geteisterde jeugd. Sprankels van hoop met de moderne fabriek Carlam en het gebied rond de luchthaven Aéroport, en met de talrijke initiatieven om het industrieel en cultureel patrimonium smaakvol en doeltreffend te beheren...

Als ontmoetingsplaats konden we beschikken over de lokalen van FUNOC (Formation pour l'Université Ouverte de Charleroi), een instelling die sinds 1977 opleidingen organiseert voor laaggeschoolde jongeren en volwassenen zonder diploma. Alfabetiseringscursussen, cursussen informatica, boekhouding, opleiding onderhoud enz. Zo kan men vooralsnog een diploma bemachtigen van basisopleiding en/of kennis van het Frans. De directrice van de school lichtte met grote bevologenheid het hele project toe in haar welkomstwoord. Namens de organisatoren van Ovds-Henegouwen sprak een geëmotioneerde Josée Stroobants, zelf afkomstig uit een familie die 60 jaar geleden uit Vlaanderen naar La Louvière verhuisde op zoek naar werk en een betere toekomst voor de kinderen.

Een debat over heikele punten in het Franstalig onderwijs

Voltreffer in de voormiddag was het debat over het Franstalig onderwijs met minister Christian Dupont, Nico Hirtt (Ovds) en Bernard Delvaux, voorzitter aan de UCL en één van de initiatiefnemers van de "bassins scolaires". Nico Hirtt wees aan de hand van de PISA-enquêtes op de schrijnende toestand van het Franstalig onderwijs op het vlak van gemiddelde resultaten en qua sociale gelijkheid. Volgens Bernard Delvaux is de oprichting van de "bassins scolaires" (onderwijszones waarbinnen de scholen van eenzelfde regio samenwerken) alvast een stap in de goede richting: hoewel de sociale ongelijkheid en discriminatie niet worden opgeheven, kunnen alle betrokkenen van éénzelfde regio samenwerken binnen een welomlijnd project. De minister ging akkoord dat het huidig bestel een bron is van ongelijkheden en onderstreepte de wil van de regering om iets aan deze situatie te doen. De problematiek van de sociale mix blijft ook voor hem het heikel punt nummer één in ons onderwijs.

De doden van de kolenslag

Wallonië is rijk geworden dank zij zijn steenkool. Marcinelle toont met le Bois du Cazier ook de keerzijde van deze industriële bloei: de grote kolenslag werd met het leven bekocht! Paul Lootens, secretaris van de Algemene Centrale (ABVV) en co-auteur van het boek "Tutti cadaveri" (over de mijnramp van Marcinelle) begeleidde de tweetalige groep. Hij schetste met grote deskundigheid de algemene context. Ex-mijnwerkers brachten met hun ontroerend relaas het verleden tot leven. Een bijzonder boeiend bezoek op een bijzondere plaats. De tijd ontbrak om de hele site te bezoeken.

Le Bois du Cazier bij Marcinelle was met twee schachten eerder een kleine mijn: er werd jaarlijks 160 000 ton steenkool boven gehaald, in 1955 zelfs 170 558 ton. Op 8 augustus 1956 om 8u10' gebeurde er een ontploffing in de mijn. Een vertrekkende kooi sleurde twee uitstekende wagentjes mee. Hierdoor werd een balk van de laadplaats afgerukt, braken de telefoonleidingen, twee elektrische hoogspanningskabels, de oliedrukleiding van de hydraulische balans en de persluchtleiding. Er brak brand uit die nog werd aangewakkerd door de olie en vooral door de perslucht en de verluchting.

De kompels zaten als ratten in een val. Twee weken later, op 23 augustus, slaakt een Italiaanse redder de verschrikkelijke boodschap: "Tutti cadaveri !" ("Allemmaal lijken!"). Ze zijn de geschiedenis ingegaan als "De doden van de kolenslag": 262 doden, slechts 13 overlevenden. Onder de slachtoffers: 12 verschillende nationaliteiten, 136 Italianen, 95 Belgen. Het gebrek aan veiligheid werd als grote schuldige met de vinger gewezen door de 109 burgerlijke partijen op het proces. In de media bleef het eerder stil rond het eindarrest dat in dit proces werd geveld en dat uitdraaide op een quasi volledige vrijpraak van de verantwoordelijken. Gerechtelijke experts waren nochtans vrij zeker van hun stuk: toeval was uitgesloten.

De advocaten hadden aangetoond dat het rendement primeerde op de veiligheid, dat het mijnreglement met de voeten werd getreden door het patronaat en dat het Korps der Mijningenieurs het naast zich neerlegde.

De oude arbeiderswijken van Damprémy en Marchienne

Het speciale aan Charleroi is dat haar geschiedenis pas begint met het kapitalisme: ze werd gemodelleerd tot een “grootstad” en ondergaat hiervan nu de naschokken. Bij de onafhankelijkheid van België was Charleroi niet groter dan Eeklo. Een tweede groep leerkrachten vertrok in de voormiddag naar de oude wijken van Damprémy en Marchienne om kennis te maken met het grootse industrieel verleden en te luisteren naar de getuigenissen van de arbeidersstrijd. Verschillende plaatselijke verenigingen waren bij deze rondleiding betrokken. De RTBF nam interviews af van enkele Vlaamse deelnemers van deze groep.

“Le mal flamand”: honger en ontbering

Vlamingen vinden van de Walen, ondermeer, dat ze zich zelf te hoog inschatten en “geen harde werkers” zijn. Walen vinden, van hun kant, dat de Vlamingen zichzelf minderwaardig vinden en dat ze “lomp maar moedig” zijn. Van zichzelf vinden de Walen dat ze van hun “terroir” houden, gastvrij en joviaal zijn. Waar komen al die clichés en vooroordelen vandaan? Guido Fonteyn, jarenlang correspondent van de Standaard in Wallonië en auteur van meerdere boeken over Wallonië, wist in de voormiddag een veertigtal Vlaamse leerkrachten te boeien met zijn exposé over de opgang en neergang van de industrie in Wallonië en de Vlaamse emigratie naar het Zwarte Land. Wisten jullie dat sterven van honger, ontbering en ziekte in de wereld bekend stond als ... “le mal flamand”? Dat één derde van de bevolking (zowat 450.000 gezinnen) leefde en stierf in de grootste ellende? “Laten we als Vlamingen vooral bescheiden zijn”, besloot Guido Fonteyn.

Tijd voor een speech en uitwisseling

Op het einde van de voormiddag kwamen de deelnemers van de vier workshops terug samen in de FUNOC. De Ovds-ploeg van Charleroi had voor broodjes, taart en drank gezorgd in een iets te kleine refter. Er stonden enkele informatiestands opgesteld maar niet alle deelnemers vonden de tijd om er langs te komen. Aan de stand van Ovds-Aped werd een

“uitwisselingsbeurs” georganiseerd waar leerkrachten met concrete plannen voor een uitwisselingsproject met een school uit het andere landsgedeelte op een formulier hun desiderata konden poneren: van uitwisselingen per mail of korte bezoeken en gezamenlijke daguitstappen tot een heus uitwisselingsproject van één week. Veertien Vlaamse en vier Franstalige leerkrachten lieten concrete interesse blijken. Wij proberen hen allen aan een partner in het ander landsgedeelte te koppelen. Op het einde van de middagpauze hield Jean-Pierre Kerckhofs, de Franstalige co-voorzitter van Ovds-Aped, een gelegenheidstoespraak, afwisselend in het Nederlands en het Frans met vertaling op het scherm. “De Waalse arbeiders hebben met hun handen de fabrieken gebouwd. Zij waren geen luiertjes. En aan hun zijde stonden Vlaamse arbeiders en vele andere immigranten, die wegvluchtten van de armoede in hun streek of hun land”.

La Louvière: mijnen, hoogovens en Italianen

In de namiddag vertrokken twee groepen met bussen naar Le Centre, de streek van La Louvière. Een Nederlandstalige groep onder leiding van journalist Guido Fonteyn en een Franstalige groep onder leiding van professor Anne Morelli (ULB).

La Louvière ontwikkelde zich als nieuwe stad in het midden tussen de steenkolenbekkens van Mons-Borinage en Charleroi. In de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw was er een belangrijke industriële activiteit rond de steenkoolmijnen, de staalovens en vele andere fabrieken.

Het lot van La Louvière is verbonden met dat van de familie Boël en de staalnijverheid, met de mijn van le Bois-du-Luc, één van de oudste mijnen van België en met de immigratie van Italiaanse arbeiders. Bij Le Cantine des Italiens, de barakken bij Houdeng die in 1946 werden opgetrokken in de schaduw van de Usines Gustave Boël, wees Anne Morelli op de mensonterende levensomstandigheden waarin de eerste immigranten moesten leven en werken. Gezinnen met Italiaanse roots hebben van le Cantine, die omgebouwd zijn tot museum, nu een pleisterplaats gemaakt om er hun familiefeesten te houden, met een heus restaurantje (de centrale barak die vroeger dienst deed als refter) op een mooi aangelegd grasveld met bloeiende geraniums en een speeltuintje. Ze vergeten niet dat hun ouders en grootouders er leefden in barakken.

Guido Fonteyn hield met zijn groep halt bij één van de vier oude maar nog werkende hydraulische liften op het Canal du Centre en bij de moderne kabelbaanlift van Strépy-Thieu. Ingenieuze bouwwerken die uniek zijn in de wereld.

Beide groepen verkenden het gebouwencomplex rond de mijnsite van le Bois-du-Luc: een tot in de details bewaard gebleven authentieke mijnstad met de schachttorens, de carrés of vierkante woonblokken, de ateliers, feestzaal, zelfs de laatste Train des Flaminds, de trein die tot in de jaren '60 Vlaamse arbeiders aanvoerde voor de mijnen en de fabrieken.

Van oude industrie tot reconversie

Arbeiders uit de staalindustrie brachten een tweetalige groep leerkrachten naar Couillet, Montignies en Gosselies en toonden de overblijfselen van de multinational Solvay, de industriële woestijn die nagelaten werd door Albert Frère en de moderne staalfabriek Carlam. Belangrijke werkverschaffer voor de regio is de nieuwe “Aéropole”, het gebied rond de luchthaven van Gosselies. Deze groep bracht ook een bezoek aan het recent uitgebreide “Musée de la Photographie”.

Vergeten helden

Ook allochtonen hebben het leven gelaten om België te verdedigen tegen de nazi-bezetting. Op het kerkhof van Cornil-Noirmont hebben 2250 Marokkanen, die in mei 1940 gesneuveld zijn in de slag bij Gembloux tegen de Duitsers, een laatste rustplaats gevonden. In die slag verloren de Duitsers 300 pantser. In de film “La couleur du Sacrifice” van Mourad Boucif komen Marokkaanse oud-strijders aan het woord die nog steeds vechten voor gerechtigheid en erkenning. Eén van hen getuigt als 13-jarige tijdens een razzia te zijn meegevoerd uit zijn school om te dienen in het Franse leger. Na een fragment uit de film en een toelichting door één van de makers ervan, bracht de groep een bezoek aan het Musée Français.

Een spel rond vooroordelen

Stéphanie Moyaert van School zonder racisme had een pedagogisch project uitgewerkt rond vooroordelen tussen Vlamingen en Walen. De grote toevloed van deelnemers, o.a. door de deelname van 40 studenten uit de CAP (certificat d’aptitude pédagogique), een lerarenopleiding in Verviers, noopten ons tot het opsplitsen in drie workshops. Met bijzondere dank aan de animatoren Philippe en Frank, die weinig tijd was gegund om zich voor te bereiden.

positieve en lovende commentaren op het programma en het verloop van de dag. Er werden letterlijk “goede punten” uitgedeeld. “Vooral niets veranderen”; “Doe zo voort”, lezen we in menig commentaar of “Heel tof concept”. Vaak ook: “Absoluut over te doen in andere steden” en “Organiseer gerust ook zo’n dag in Vlaanderen!”

Rest ons van harte alle deelnemers te danken voor hun inbreng. Bijzondere dank ook aan alle gidsen en sprekers, aan Ovds-Henegouwen en aan alle medewerkers achter en voor de schermen...

Een geslaagde dag

Meer dan de helft van de deelnemers vulden het evaluatieformulier in. We lezen er in het algemeen

Brief van een deelnemer

"Ik neem al heel wat jaren met veel plezier en interesse deel aan activiteiten van Ovds (de studiereis naar Cuba, bezoek aan "Antwerpen anders bekeken" in 2006, de colloquia...). Het was dus logisch dat ik me ook ditmaal inschreef voor de ontmoetingsdag in Charleroi "Een andere kijk op Wallonië". Ondertitel van deze activiteit: "Ontmoetingsdag tussen Vlaamse en Waalse leerkrachten". En deze ondertitel werd bewaarheid, oordeel maar zelf...

Ik stapte in Braine-l'Alleud (Eigenbrakel) op de trein Antwerpen-Charleroi. Ik zag dat de persoon tegenover me koortsachtig zijn Ovds-programma aan het bestuderen was met het plannetje hoe hij vanaf het station van Charleroi bij FUNOC moest geraken. Ik vertelde hem, in het Frans, dat ik er ook naar toe ging. Hij antwoordde me in het Frans, met een licht accent dat zijn Nederlandstalige afkomst verraadde. We zijn aan het babbelen geslagen: pedagogie, economie, politiek... we deden allebei ons best om in de taal van de andere te spreken. De dag was dus goed begonnen!

In het station van Charleroi een pakkend tafereel: Antwerpenaren, Brusselaars, Vlaams Brabanders en Waals Brabanders gingen allemaal dezelfde richting uit: naar de FUNOC, waar we allen samenkwamen. Daar kon ik verder mijn Nederlands oefenen omdat ik tijdens de middagpauze een babbel kon slaan met de Nederlandstalige leraars. Op de terugweg zat ik dan weer naast een lerares uit Antwerpen en net zoals tijdens de heenreis "hebben we de wereld en België verbeterd" in onze twee landstalen.

We maakten de bedenking dat als iedereen van goede wil is, er echt een mogelijkheid is om elkaar te begrijpen en te waarderen, over de vooroordelen en extreme standpunten heen".

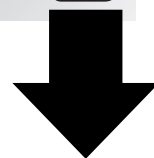
Francis Berghs

Conferentie Vlaamse immigranten in het Zwarte Land

Guido Fonteyn

2

Guido Fonteyn schreef meer dan 30 jaar voor "De Standaard", vooral over Wallonië waar hij lang leefde en werkte. In de loop der jaren schreef hij meerdere boeken over Wallonië, o.a. "Afscheid van Margritte. Over het oude en nieuwe Wallonië" (Meulenhoff/Manteau, 2004), "Boerenpsalm: Vlaamse boeren in Wallonië" (Manteau, 2006), "In de Rue des Flamands: het schamele epos van Vlaamse emigranten in Wallonië" (Scoop, 1997). Op de ontmoetingsdag van Vlaamse en Franstalige leerkrachten op 11 oktober in Charleroi sprak hij over de industriële opgang en neergang van Wallonië en de geschiedenis van de Vlaamse immigranten in het Zwarte Land. Een verslag...

Er leven, zo stelt Guido Fonteyn, heel wat hardnekkige vooroordelen en clichés over de Walen in Vlaanderen en over de Vlamingen in Wallonië.

Vooroordelen

Vlamingen vinden van de Walen, ondermeer, dat ze zich zelf te hoog inschatten en «geen harde werkers» zijn. Walen vinden, van hun kant, dat de Vlamingen zichzelf minderwaardig vinden en dat ze «lomp maar moedig» zijn. Van zichzelf vinden de

charleroi

Walen dat ze van hun «terroir» houden, gastvrij en joviaal zijn. Over de Brusselaars vinden de Vlamingen en Walen dat het «stoefers» en «profiteurs» zijn.

Waar komen die vooroordelen en clichés vandaan? Wanneer gemeenschappen weinig of geen contact met elkaar hebben en wanneer ze contacten hebben van «het slechte type» (bv. tijdens een crisis), worden clichés geschapen en vaak hardnekkig onderhouden, zelfs wanneer de zogenaamde feiten waarop ze steunen al lang verdwenen zijn. We kennen allemaal de clichés over de Hollanders, de West-Vlamingen, de Limburgers, de Antwerpenaars...

Waar komen de vooroordelen over de Walen vandaan? Het antwoord hierop kunnen we vinden in de sociale geschiedenis en de ontwikkelingen van de economie in Vlaanderen en Wallonië sinds 1800 tot vandaag.

Deze geschiedenis hangt in Wallonië vooral af van drie factoren:

- 1) van de delfstoffen
- 2) van de ontwikkeling van het kapitalisme
- 3) van de niet aflatende immigratie

Guido Fonteyn behandelt respectievelijk de opgang van Wallonië van 1800 tot ca 1960-1970 en de periode van 1960-1970 tot vandaag (2008).

Van 1800 tot ca. 1960-1970

De delfstoffen

Wallonië bezat heel wat grondstoffen, waaronder ijzererts, marmer, steenkool en zelfs goud. Steenkool werd ontgonnen op de as van Bergen (Mons) tot Luik (met een onderbreking ter hoogte van Namen). Op die as ontwikkelden zich industriële centra. Er werd zelfs een nieuwe stad gesticht: La Louvière. Le Centre, het gekende industrieel bekken, kreeg zijn naam omdat het zich bevond tussen Mons en Charleroi. Namen was en bleef een kleinburgerlijke, katholieke stad omdat zich daar geen grondstoffen en dus geen industrie bevond. Van de bewoners van Namen beweert men dat ze zo traag zijn als de slakken....

De ontwikkeling van het kapitalisme

Het kapitaal, ook dat van de adellijke families en

rijke Brusselaars, stroomde naar de industrieën in Wallonië. Er werden NV's opgericht om het kapitaal te concentreren. Vergeten we ook niet dat Willem I, koning van de Nederlanden, de Société Générale stichtte.

De immigratie

Er was een enorme nood aan arbeidskrachten in Wallonië terwijl op het platteland teveel mensen woonden en er gebrek was aan werk. Luxemburg «liep leeg» omdat zéér vele gezinnen naar de industriële centra verhuisden.

le mal flamand

Men kende in de 19de eeuw en het begin van de 20ste eeuw ook een enorme immigratie van Vlamingen. In heel Vlaanderen leed men «in stilte» honger (behalve in het Antwerpse omdat Antwerpen de in- en uitvoerhaven was van Wallonië). De oorzaken van wat «la question flamande» werd genoemd, waren ondermeer het gebrek aan voedsel (eerst omwille van de aardappelziekte, dan omwille van «de roest in het koren») en epidemieën als tyfus en cholera. Sterven van honger, ontbering en ziekte stond in de wereld bekend als ... «le mal flamand»! De situatie in Vlaanderen was te vergelijken met de ellende, de honger en de migratie in Ierland. Eén derde van de bevolking (zowat 450.000 gezinnen) leefde en stierf in de grootste ellende. Onderzoekers merkten op dat het levensniveau in sommige delen van Vlaanderen lager was dan in de middeleeuwen. Ook het cultureel en intellectueel leven was dramatisch. Stijn Streuvels schreef bv. dat vele Vlamingen «schurken en ongeletterden zijn». Ze gaven zich volgens Streuvels over aan «drank en zedenloosheid».

De toestand in Wallonië was, die dagen, compleet anders. Alhoewel er tot op vandaag geen complete studie bestaat over de immigratie vanuit Vlaanderen, wordt vastgesteld dat de bevolking in Henegouwen in vrij korte tijd gedurende de 19de eeuw verdrievoudigde. Men schat dat er zowat 1 miljoen mensen naar Wallonië trokken. Wanneer je een telefoonboek openslaat, stel je vast dat het in Wallonië krioelt van Vlaamse namen. Men vindt zowat 100.000 namen die beginnen met «Ver» of «Van». Om niet te spreken van alle andere Vlaamse namen, zoals Cools bv. Over het algemeen integreren

charleroi

in Wallonië «buitenlanders» tot de dag van vandaag vrij goed. In het zuiden van ons land heeft men immers al meer dan 100 jaar ervaring met het integreren van «vreemdelingen».

Toch was het onthaal van de Vlamingen in Wallonië in het begin zeer slecht. In de kranten (en vooral in de rubriek «armen en benen») werden de Vlamingen afgeschilderd als «messentrekkers», «vechtersbazen» en «vrouwenverleiders» (de meeste Vlamingen die in Wallonië aankwamen, waren vrijgezellen). In de volksrevues droegen de Vlamingen systematisch rosse pruiken (ros = vreemd, onbetrouwbaar en slecht) en hadden ze een dikke buik omwille van hun overmatig biergebruik. Erger nog was dat de Vlamingen werden afgeschilderd als «slechte arbeiders». Een volksvertegenwoordiger stelde zelfs voor hen te vervangen door Chinezen. In de ogen van de Walen was Vlaanderen de Far West.

Van ca 1960-1970 tot vandaag

Vlaanderen dankt zijn industrialisatie vooral aan de ontwikkeling van zijn havens (Antwerpen en Zeebrugge) en de investering van ondermeer Amerikaans en ook Duits kapitaal. Daarnaast was er de opkomst van de KMO bedrijven in Vlaanderen. In La Louvière verdwijnt de zware industrie op zo-wat dertig jaar, met de gekende dramatische gevolgen: in La Louvière alleen gingen in drie decennia 65.000 banen verloren. Wat in Wallonië is gebeurd, kan ons morgen ook in Vlaanderen overkomen. De delocalisering, bv. in de textiel en de autoassemblage, bedreigt Vlaanderen vandaag al. We stellen ook vast dat er vandaag een nieuwe dynamiek in Wallonië is ontstaan. Het «Marshall-plan» kent een zeker succes. Er ontwikkelt zich een nieuwe industriële as van Brussel naar Luxemburg. «Laten we als Vlamingen dus vooral bescheiden zijn», besloot Guido Fonteyn.

Romy Aerts

Contact met Guido Fonteyn:

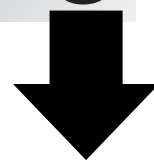
guido.fonteyn@telenet.be

“In deze tijden van communautair gehacketak is het belangrijk dat Vlaamse en Franstalige leerkrachten elkaar ontmoeten”

Toespraak van Jean-Pierre Kerckhofs, co-voorzitter van Ovds

3

“De Walen zijn luiertiken. ‘t Enige wat ze doen is profiteren van het geld van de Vlamingen.” “De Vlamingen zijn racisten, en geen klein beetje. Onder de oorlog hebben ze samen geheuld met de Duitsers.”

En daarmee zou dan alles gezegd zijn? ! Iedereen met een beetje gezond verstand weet dat dergelijke simplistische veralgemeningen over “De Walen, ... De Vlamingen ...” meestal de waarheid geweld aandoen.

Zeg eens, wat hebben Eric Doms (patroon van de Waalse patronen) en een staalarbeider uit Charleroi met elkaar gemeen? Of Geert Bourgeois (die waarschijnlijk zo Flamingant is omwille van zijn zuiver Vlaamse naam...) en een arbeider uit Ford Genk? Misschien één iets. Het zou kunnen dat ze allemaal een rekening hebben bij Fortis. Of bij Dexia. Maar in elk geval is die van Eric Doms dan héél wat vetter dan die van de Limburgse Fordarbeider. Tot zo ver “de rijke Vlamingen” en “de arme Walen”.

Zit er dan toch geen grond van waarheid in al die clichés? Zo eenvoudig is het natuurlijk allemaal niet. Vlaanderen is vandaag de dag inderdaad gemiddeld rijker dan Wallonië. En daarvoor zijn objectieve redenen aan te halen, die allemaal te maken heb-

charleroi

ben met ons recent economisch verleden. Als het iets te maken had met onze genen, hoe kan je dan verklaren dat 50 jaar geleden de rollen nog omgekeerd waren?

Om terug te komen op Dexia, de berichten van begin vorige week hebben me – eerlijk gezegd – gerustgesteld. Al maandenlang hoorde ik overal luidop verkondigen dat Walen en Vlamingen niet gemaakt zijn om samen te leven. Dat ze zelfs niet meer met elkaar kunnen praten. Dat ze elkaars eisen zelfs niet konden snappen, zo stonden ze met getrokken messen tegenover elkaar. En dan opeens... in één nachtje tijd gooien de drie gewesten en de federale staat het op een akkoord om 2 miljard euro in die bank te pompen. Geen onbegrip meer, geen misverstanden meer. Kunnen jullie volgen? 16 maanden om te discussiëren over BHV, over de drie burgemeesters en de staatshervorming, en waar staan we nu? Drie dagen geleden is er een dialoog begonnen (sic) van gemeenschap tot gemeenschap. Maar daar... één nachtje... en hop, alles is geregeld! De staat, de reddende engel, houdt het “onzichtbare handje van de markt” vast om de juiste weg te wijzen. Zelfs voor de Waalse minister van Begroting, Michel Daerden, was de staatssteun onmiddellijk in kannen en kruiken... Prachtig. Ik krijg er zo waar de tranen van in mijn ogen.

Wat heeft dat nu met Onderwijs te maken, zal u zeggen. Juist, Ovds (Oproep voor een democratische school) is een organisatie die zich bezig houdt met onderwijs. Wel, één van de belangrijkste taken van ons onderwijs is burgers te vormen die in staat zijn om de wereld waarin zij leven te begrijpen, burgers die in staat zijn bijvoorbeeld om kritisch na te denken bij uitspraken als “de huidige financiële crisis is maar een uitschuiver van een systeem dat fundamenteel wel gezond is”, burgers die in staat zijn om simplistische clichés te ontmaskeren. En dáárvoor moeten hun leraars degelijk gewapend zijn.

We hebben vandaag verschillende wandelingen en geleide bezoeken georganiseerd om aan te tonen dat deze streek een rijk verleden heeft. Dat Waalse arbeiders met hun eigen handen deze fabrieken hebben gebouwd. Dat ze rijkdommen hebben voortgebracht die de aandeelhouders hebben rijk gemaakt. Zij waren geen luiëriken. En aan hun zijde stonden Vlaamse arbeiders en vele immigranten,

die wegvluchtten van de armoede in hun streek of hun land. Zij hebben allemaal héél hard gewerkt in de meest verschrikkelijke omstandigheden. Sommigen hebben het met hun leven betaald. In le Bois du Cazier werden 12 nationaliteiten geteld onder de slachtoffers, heel veel Italianen, maar ook Belgen: Walen en Vlamingen. Onder in de mijn of bij de hitte van de staalovens praatten zij allemaal dezelfde taal: de taal van de solidariteit.

En in deze tijden van communautair gehakketak, dachten we dat het ook belangrijk was dat Vlaamse en Franstalige leerkrachten elkaar kunnen ontmoeten. Want zij vooral zullen moeten komaf maken met de vooroordelen: de vooroordelen die we al opgesomd hebben, en nog vele andere. Het verheugt ons alleszins dat de eerste inschrijvingen voor deze ontmoetingsdag uit Vlaanderen zijn gekomen. Enkele weken lang lagen de Nederlandstalige inschrijvingen op kop. Weer een cliché die de mist in gaat: vele Vlamingen hebben het er voor over om tot in Charleroi te komen om de klassieke vooroordelen over deze regio grondig onder de loop te nemen.

Maar wij denken dat we vandaag méér nodig hebben dan een eenvoudig samenkomen bij pot en pint of voor een wandeling. We moeten structurele banden smeden. En waarom niet onder de vorm van taaluitwisselingen? Zo hebben we twee vliegen in één klap: we zullen elkaar beter leren kennen door bij elkaar op bezoek te gaan of op zijn minst van gedachte te wisselen. Maar ook eenvoudig beter met elkaar leren praten door elkaars taal te leren. En dat alles in wederzijds respect. Ondanks onze zeer bescheiden middelen willen we een heuse bijdrage leveren in het organiseren van deze uitwisselingen.

Er moeten nog heel wat andere vooroordelen aangepakt worden. Zo zou het niet slecht zijn om een bezoek te brengen aan die plaatsen waar vele Vlaamse verzetsstrijders zijn aangehouden, zijn gefolterd en gefusilleerd door de vrienden van een man uit de Ardennen, Léon Degrelle. Maar alles op zijn tijd. Een idee voor een andere Ovds-dag.

Wij wilden met dit initiatief de leerkrachten ook wapenen om het racisme aan te pakken, die pest die verdeling zaait onder de gewone mensen. Vandaar kozen we voor een workshop onder de deskundige leiding van School Zonder Racisme. Maar

charleroi

ook voor een bezoek aan de cantine van de Italianen. En aan het kerkhof van Gembloux dat herinnert aan vele Marokkanen die aan onze zijde en in de vuurlinie gevochten hebben tegen het fascistisch monster.

Ik maak van de gelegenheid gebruik om de heer Christian Dupont, minister van Onderwijs te danken, en de heer Bernard Delvaux, die ingingen op onze uitnodiging om te debatteren met Nico Hirtt over een belangrijke kwestie als de stand van zaken in de Waalse scholen.

Enkele weken geleden maakten we de resultaten bekend van onze Ovds-enquête onder 3000 leerlingen van de derde graad van het secundair onderwijs over maatschappelijk relevante kennis. We stellen vast dat de kritische kennis te kort schiet, in het Vlaams en in het Franstalig onderwijs. Om maar één voorbeeld te noemen: 1 jongere op 4 in dit land weet op het einde van het leerplichtonderwijs niet dat Congo een Belgische kolonie was. En dat op minder dan 50 jaar na de onafhankelijkheid!

Een dergelijke vaststelling verplicht tot structurele maatregelen om deze onaanvaardbare toestand te verhelpen. Wat ons betreft houden we het niet alleen bij jammerklachten. In de mate van het mogelijke willen we een concrete hulp betekenen voor die leerkrachten die willen vechten en zich willen inzetten om een kritische geest te ontwikkelen bij onze jongeren. De ontmoeting van vandaag wil deze leerkrachten enkele concrete hulpmiddelen aanreiken. Fijn dat u erbij was!”

**Met Anne Morelli op bezoek naar
La Cantine des Italiens
en naar le Bois du Luc**

**Ze leefden
in barakken**

4

La Louvière is een nieuwe stad. In het midden tussen de steenkolenbekkens van Mons en Charleroi ontwikkelt zich in de 19de eeuw de industriële activiteit rond de steenkoolmijnen en de staalovens van La Louvière: Le Centre. Het lot van La Louvière is onherroepelijk verbonden met dat van de familie Boël, die fortuin begon te vergaren toen in 1880 een kinderloze Ernest Boucquéau zijn staalfabriek in La Louvière naliet aan zijn boekhouder Gustave Boël (1837-1912). Even onherroepelijk verbonden met het lot van deze stad is de immigratie van Italiaanse arbeiders. 50 % van de bevolking van La Louvière heeft Italiaanse roots. Prof. Anne Morelli (ULB), zelf in België geboren uit Italiaanse immigranten, gidst ons naar La Cantine des Italiens en le Bois du Luc. Beklijvend...

Onze bustocht met Prof. Morelli begint aan het station van Charleroi. We laten het kanaal en de Boudewijnbrug met de twee prachtige beelden van Constantin Meunier, de mijnwerker en de staalarbeider, links van ons en verlaten de stad. Een kwartier later rijden we La Louvière binnen via troosteloze wijken met oude, vervallen, zeer kleine “werkmanshuisjes”. De middelen om te moderniseren ontbreken sinds de teloorgang van de staalindustrie.

charleroi

Sporen van een groot verleden

De straatnamen herinneren aan het rijk verleden van sociale strijd: via de *rue Jean Jaurès* en de *rue Francisco Ferrer* komen we aan bij de fabriek van Duferco, restant van een ooit bloeiend bekken. In 1997 werd 50% van de Usines Gustave Boël verkocht aan het internationale, kapitaalcrachtigere Koninklijke Hoogovens. Twee jaar later, in juni 1999, verschoof de volledige participatie naar de Italiaans-Zwitserse combinatie Duferco, dat ook de Forges de Clabecq had overgenomen. Het Waals Gewest behield een participatie van 2,9 %. De fabrieken zijn thans verouderd, met nog slechts weinig arbeiders, geen handarbeiders meer, alleen nog technici van hoog niveau die werken met een complexe informatica. De werkloosheidcijfers behoren hier tot de hoogste van het land. De nazaten van Gustave Boël verging het beter: de familie Boël, die al gauw o.a. de Fabrique de Fer de Charleroi (Fafer) en de holding Sofina had overgenomen en door huwelijken familiale verwantschappen had gesmeed tussen de Boël-clan en de families Lippens (Fortis, Compagnie Het Zoute), Solvay en Janssen (Solvay), behoort nu met haar holding Sofina tot de tien rijkste families in ons land...

De Italiaanse immigranten

Na de tweede wereldoorlog kende België een grote golf van Italiaanse immigranten. De Belgische arbeiders waren niet meer bereid om in de mijnen te gaan werken, ondanks de aantrekkelijke voorwaarden van het "mijnwerkersstatuut": pensioen op 50, vrijstelling van militaire dienst, gratis treintickets naar zee en gratis melkbedeling. Wat baten immers al deze voordelen als je in de fleur van je leven afgetakeld bent door stoflong? Toen de wortel niet meer hielp, werd de stok gebruikt: de regering vaardigde uit dat wie ooit in de mijnen gewerkt had, opnieuw de ondergrond in moest, op straffe van gevangenschap. Ze begon ook met een campagne op de scholen en werkte in op de 14-jarige jongens "hoe mooi het beroep van mijnwerker wel was". Hun moeders, dochters én echtgenotes van mijnwerkers, wilden echter niet dat hun jongens hetzelfde lot ondergingen.

Zo werd op 20 juni 1946 een eerste akkoord gesloten met de Italiaanse regering en arriveerden er

wekelijks 2000 Italianen. Het contract dat getekend werd in Milaan, werd gesloten voor vijf jaar en stipuleerde dat ze alleen in de mijnen mochten werken. Bij contractbreuk werd men in de gevangenis gestopt en werd overgegaan tot een collectieve repatriëring die vertrok vanuit... het Klein Kasteeltje in Brussel. Later werden deze voorwaarden enigszins versoepeld: de Italiaanse gastarbeider kreeg een werkvergunning type B voor 5 jaar waarbij de mannen verplicht waren te werken als mijnwerker of staalarbeider, de vrouwen als poetsvrouwen. Na 5 jaar kon men dan een werkvergunning type A bekomen en elders tewerkgesteld worden.

Enkele dagen na de mijnramp in Le Bois du Caizier bij Marcinelle op 8 augustus 1956, waarbij 262 mensen het leven lieten, onder wie 136 Italianen, verklaarde de Belgische regering dat de Italianen "te veeleisend" waren geworden. Zij sloten prompt een akkoord met het Spanje van Franco en met Griekenland. Sinds 1964 werden vooral met Turkije en met Marokko akkoorden gesloten. Na de sluiting van de steenkoolmijnen en de reconversie naar de staal, zijn vele kinderen van Italiaanse mijnwerkers op hun beurt staalarbeiders worden. De Italiaanse arbeiders zullen een grote rol spelen in de sociale conflicten bij Forges de Clabecq en Boël (Duferco).

La Cantine des Italiens in de schaduw van de Boëlfabriek

De barakken bij Houdeng werden in 1946 opgetrokken in steen voor de gastarbeiders van de Usines Gustave Boël. In een paar laatste overgebleven barakken houden de nazaten van Italiaanse migranten de herinnering aan het bestaan van hun ouders levend. Hier kan men met eigen ogen zien hoe destijds de gastarbeiders gehuisvest werden. Door de oorlog waren een groot aantal huizen vernield en de nieuwe gezinnen die zich met het einde van de oorlog gevormd hadden, palmden de bestaande, overblijvende huizen in. Voor de Italiaanse gastarbeiders werden dan maar de kampen gereserveerd die nog enkele jaren ervoor door de nazi's waren gebouwd. Ze lagen meestal goed afgezonderd en zo bleven de mensonterende vertrekken, die elders vaak alleen bestonden uit karton en wat golfplaten, aan het oog van de autochtonen onttrokken. In de jaren '80 waren de barakken rond de

charleroi

Boëlfabriek niet meer nodig; ze kwamen in handen van de Compagnie du Canal du Centre en zijn nu eigendom van de provincie Henegouwen.

Dank zij de inspanningen van initiatiefnemer Jean-Pierre Gaillez werd de desolate site van de Cantine, die op instorten stonden, gered. De huisjes werden opgekalfaterd, er werd een gazon aangelegd met bloemen en speeltuin. De vier blokken die parallel met het kanaal liggen doen dienst als museum.

Ze hadden elk 8 kamers met 6 tot 8 bedden. Het centrale gebouw deed dienst als refter. Nu wordt het uitgebaat als restaurant. De Cantine is een pleisterplaats voor Italianen die er talrijke feesten en concerten organiseren en er hun trouwfeesten komen vieren.

De Cantine boden aan de Italiaanse mannen eten en onderdak. Eerst mochten alleen vrijgezellen komen, pas later ook mannen met vrouw en kinderen.

De levensomstandigheden lieten sterk te wensen over: slechts enkele toiletten - buiten, alleen koud water, dat in de winter vaak bevroren was, weinig faciliteiten om zijn kleren te wassen. In 1961 zouden nog een 2000-tal families in barakken wonen. Huizen bouwen voor de mijnwerkers betekende immers huizen bouwen voor de Italianen: dat zou bij de plaatselijke bevolking in het verkeerde keelgat schieten ...

In Italië heerste de grootste nood in het zuiden en in de families van communistische militanten. Deze mannen konden na de oorlog in Italië niet aan werk geraken. De gastarbeiders rond de Boëlfabriek kwamen vooral uit Noord-Italië. De Italianen uit het zuiden hadden een slechte reputatie.

De Italiaanse "katholieke missie" zorgde er verder via een dienst van het Vaticaan voor dat er alleen "goede katholieken" werden gestuurd. Toch zien we in de Cantine dat er een klandestiene communistische werking was van de Italiaanse PCI. In 1984 behaalde de PCI in La Louvière onder de Italiaanse kiezers 43 % van de stemmen voor de Europese verkiezingen. De Italiaanse communisten speelden een belangrijke rol in de strijd rond Boël en ook de erkenning van stoflong als beroepsziekte is te danken aan de strijd van de Italiaanse arbeiders.

Le Canal du Centre

De hydraulische scheepsliften op het kanaal waarlangs de cantines gebouwd zijn, staan nu op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO. De scheepsliften liggen op de waterweg tussen de Maas en de Schelde, het zogenaamde Centrumkanaal en zijn gebouwd tussen 1888 en 1917. Ze overbruggen samen een verval van zo'n 68 meter. Eén lift overbruggt 15,4 meter en de andere drie elk 16,93 meter. De scheepsliften zijn dubbel uitgevoerd en zijn hydraulisch met elkaar verbonden, waarbij het gewicht van de ene bak het gewicht van de andere compenseert. Een technisch hoogstandje dat ook ecologisch kan tellen. Sinds 2002 worden deze kunstwerken enkel nog voor de pleziervaart gebruikt. Het goederenvervoer wordt namelijk sindsdien omgeleid via de grote scheepslift bij Strépy-Thieu die het niveauverschil van 70 meter in een keer overbruggt.

Le Bois du Luc: wie niet werkt niet woont...

Het tweede luik van onze rondleiding bracht ons naar le Bois du Luc, één van de oudste mijnen van België. In 1836 besluit de Société civile charbonnière du Bois-du-Luc, zoals de maatschappij sinds 1807 heette, om wat aan de huisvesting van de mijnwerkers en hun families te doen. Tussen 1838 en 1853 werden 162 woningen gebouwd, onderverdeeld in vier blokken. De bureaus en ateliers waren van de carrés afgescheiden door "valpoorten", die dienden om stakers buiten en werkwilgen binnen te houden. Een grote oprijlaan leidt naar de villa van de mijnbaas. In 1880 kregen de huizen er een verdieping en een achterkeuken bij, wat voor die tijd op een groot comfort wijst. De Bois-du-Luc had een kerk (de Sint-Barabarakerk, patroonheilige van de mijnwerkers), een ziekenhuis, een bejaardentehuis, een kiosk, een park, een feestzaal, zijn eigen brouwerij, bakkerij, schoenmakerij, zadelmakerij en slachterij, zijn eigen scholen voor jongens en meisjes.

De meisjes werden klaargestoomd voor het huishoudelijk werk, de jongens moesten net voldoende leren lezen en schrijven om de plannen te begrijpen die in de mijn werden gebruikt. Kortom, het hele leven speelde zich af op minder dan een vierkante km. De huizen waren eigendom van de mijnbaas: men moest dus in de mijn werken om er te

mogen wonen. Indien men verhuisde, was men zijn woning kwijt. Jongens werden op de leeftijd van 14 verplicht om de mijn in te trekken. Eerst woonden vooral Walen in de huizen, later ook Vlamingen en met de komst van de migranten, Italianen en tenslotte Turken.

Het gebouwencomplex van de Bois-du-Luc werd een ecomuseum: een tot in de details bewaard gebleven authentieke mijnstad met de schachttorens, de carrés of vierkante woonblokken, de ateliers, feestzaal, zelfs de laatste Train des Flaminds. Deze trein reed voor het eerst in 1855 en voerde Vlaamse mijnwerkers aan van Geraardsbergen over Ninove of Edingen naar Houdeng-Goegnies en de Bois-du-Luc. Deze trein reed tot 1963, toen in Houdeng het station voor reizigers werd gesloten. De huizen blijven deel uitmaken van het patrimonium. Ze zijn verbouwd tot eenvoudige rijwoningen en zijn bewoond.

Beide bezoeken lieten bij de deelnemers een diepe indruk na. Een absolute aanrader voor een bezoek met je klas!

Romy Aerts

Cantine des Italiens. Musée de l'immigration. N55, afslag N535 richting La Louvière, afslag Houdeng Goegnies vlak voor de brug over het Canal du Centre. Rue Tout-y-Faut 90 7110 HOUDENG-GOEGNIES Tel 064/84 78 31
<http://www.canal-du-centre.be>

Ecomusée du Centre rue Sainte-Patrice, 2b 7110 La Louvière (Houdeng-Aimeries) Toegang: E19-E42, afrit Le Roeulx, richt. Houdeng / Trein: station La Louvière Centre, bus van TEC.
email: info@ecomuseeboisduluc.be
<http://www.ecomusee-regional-du-centre.be>
064 282000

Musée de la Mine rue Saint-Patrice, 5 bis 7110 La Louvière
tel en fax : 064.22.54.48 musee_mine@hotmail.com

ovds

Woensdag 4 februari, Brussel

Infobeurs en studienamiddag

“Gelijke kansen op school: het kan! Zestien sporen voor praktijk en beleid”

Naar aanleiding van het verschijnen van het handboek “Gelijke kansen op school: het kan!” van Ides Nicaise en Ella Desmedt, organiseren Ovds (Oproep voor een democratische school), Mase-reelfonds en BOCO (Brussels overleg- en coördinatiecentrum) op woensdagnamiddag 4 februari een studienamiddag.

Het boek draagt als ondertitel “Zestien sporen voor praktijk en beleid”. Het boek wil niet alleen analyseren waarom de ongelijkheid in ons onderwijs zo groot is. Het wil ook tonen hoe het wél kan lopen. Het boek wil scholen, leerkrachten en andere onderwijsactoren bemoedigen en handvatten reiken, met praktijkvoorbeelden in de hand. Het boek brengt wetenschappelijke duiding, projecten en beleidsvoorstellen samen in drie domeinen: gelijke kansen, gelijke behandeling en gelijke uitkomsten.

Tijdens de studienamiddag kan u kennis maken met enkele van de 16 praktijkvoorbeelden uit dit handboek.

Programma

- **voorstelling van het boek door Ides Nicaise, onderzoeker bij het Hoger Instituut voor de Arbeid (KULeuven), mede-auteur van “De school van de ongelijkheid”**
- **een infobeurs waarbij in het boek geciteerde initiatieven zichzelf kunnen voorstellen**
- **diverse workshops, die dieper ingaan op sommige praktijkvoorbeelden van het boek:**
 - de brede school**
 - financiële drempels**
 - curricula**
 - investeren in zwakken en schoolmoeheid**
 - voorschoolse educatie**
 - pedagogische innovatie: lerarenopleiding en nascholing**

Woensdag 4 februari van 14 u tot 18 u

Plaats: in de lokalen van het Brussels onderwijscentrum, Marcqstraat 16-18 te 1000 Brussel

Voor het gedetailleerde programma verwijzen we naar

www.democratischeshoel.org of www.boco.be

Ides Nicaise en Ella Desmedt (red.), *Gelijke kansen op school : het kan ! Zestien sporen voor praktijk en beleid*, uitgeverij Plantijn, 2008, 492 bladzijden (44 Euro).

Info over het boek en bestellingen

www.plantyn.com/gelijkekansen
of **www.hiva.be**

ovds

Congo (Kinshasa)

Met honger naar school

Lagere scholen die in het kader van de mondiale dag, Broederlijk Delen of binnen een lokaal schoolproject rond Afrika willen werken, kunnen een interactieve voordracht over Kinshasa (Congo) aanvragen.

Thema: Met honger naar school. Met een korte film en dia's die een beeld geven van de leef- en denkwereld van kinderen en jongeren in de volkswijken van Kinshasa, Congo.

Duur: voor- of namiddag.

Prijs: 75 euro (de opbrengst gaat integraal naar een opvoedingsproject in Kinshasa van Geneeskunde voor de Derde Wereld); de school kan dit bedrag volledig recupereren via Kleur Bekennen (www.kleurbekennen.be) indien aan de voorwaarden wordt voldaan en tijdig een aanvraag wordt gedaan.

Contacteer ***chrisrachelspatz@hotmail.com***.

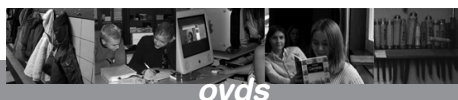
Chris verzorgt dit programma in de lagere scholen vanaf 1 maart 2009. Een uitgebreide pedagogische verantwoording kan bij haar worden aangevraagd via mail.

Literatuurwandeling in Antwerpen

Op de Ovds-dag "Antwerpen anders bekeken" in maart 2006, organiseerde Chris Spatz een zeer gesmaakte literaire wandeling door Antwerpen (met o.a. bezoeken aan het Rockoxhuis, het Letterenhuis, de Notebohmzaal van de Stadsbibliotheek op het Conscienceplein, het Erfgoedhuis)

Zij laat ons weten dat zij dit project verder heeft ontwikkeld en nu in samenwerking met Jan Lampo een literatuurwandeling aanbiedt voor klassen van het secundair of hoger onderwijs.

Contact: ***chrisrachelspatz@hotmail.com***.

Zaterdag 7 maart 2009, ULB, Brussel Studiedag van School Zonder Racisme

Samenleven kan je leren!

De organisatie **School zonder racisme (Ecole sans racisme)** is sinds 20 jaar actief. Meer dan 250 secundaire scholen kregen in de loop der jaren het bordje “school zonder racisme” nadat meer dan 60% van de leerlingen (en de personeelsleden) een oproep tegen racisme en voor intercultureel onderwijs ondertekenden.

Op **zaterdag 7 maart** organiseert **School zonder racisme / Ecole sans racisme** een studiedag onder het motto “Samenleven kun je leren / Vivre ensemble, c’est possible”. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de samenwerking over de communautaire grenzen heen.

Een actueel thema dat aansluit op de ontmoetingsdag tussen Franstalige en Vlaamse leerkrachten die Ovds op 11 oktober 2008 organiseerde in Charleroi.

Een greep uit het programma:

Inleiding (+ discussie) door Prof. Anne Morelli, historica (ULB) rond het thema “Uitwisselingen: een dam tegen racisme.”

Keuze tussen diverse workshops in de voor- en namiddag:

- **Positieve ervaringen van uitwisselingen tussen scholen: leerkrachten die reeds jaren uitwisselingen organiseren in het andere landsgedeelte komen vertellen over hun ervaringen en geven je graag hun know-how mee**
- **Vooroordelen van/ over Walen en Vlamingen (een vormingsaanbod van SZR)**
- **Tweetalig onderwijs, een stap in de goede richting getuigenissen en uitleg over immersie-onderwijs; boeiende praktijkvoorbeelden van taalonderwijs enz.**

Infobeurs

De studiedag gaat door in de lokalen van de ULB (Solbosch) in Brussel. Het volledig programma en de praktische details vind je op de websites **www.democratischeshoel.org** en **www.schoelzonderracisme.be**.

Meer dan de helft van de leerlingen die in het beroepsonderwijs afstudeert, kan niet goed lezen en schrijven. Ze zijn onvoldoende geletterd om zich volwaardig te ontplooiën op de arbeidsmarkt, in het sociale leven en in hoger onderwijs. Dat blijkt uit het onderzoek door het Centrum voor Taal en Onderwijs van de K.U.Leuven. De onderzoekers pleiten voor gerichte acties om binnen het BSO het niveau van lezen en schrijven van de leerlingen te verbeteren. In het kader van dit onderzoek werd van 1.700 leerlingen in het derde jaar BSO en het zesde jaar BSO dezelfde lees- en schrijftoets afgenomen. Het ging om taken die ze moeten kunnen uitvoeren om in het maatschappelijke leven volwaardig te functioneren. De leerlingen van het zesde jaar scoorden op de toets nauwelijks beter dan de leerlingen van het derde jaar BSO. De groei van de functionele geletterdheid valt dus tussen het derde en het zesde jaar nagenoeg stil.

42

1 op 7 Belgische kinderen groeit op in armoede

Bijna 19% van de kinderen in België leeft in een gezin met financiële moeilijkheden. Een op zeven kinderen woont in een gezin dat echt onder de armoedegrens leeft. Dat blijkt uit een interuniversitaire studie over armoede, die staatssecretaris voor de strijd tegen armoede Jean-Marc Delizée (PS) liet maken. Er is meer armoede in Wallonië dan in Vlaanderen. 'Er is meestal armoede in gezinnen waar de ouders niet werken of in gezinnen waar de ouders een job hebben die niet goed betaald is. Kinderen uit allochtone gezinnen hebben bovendien vijf keer meer kans om arm te zijn dan kinderen met Belgische ouders', zegt Delizée.

215 miljoen besparingen via aanwendingspercentage

"Vlaanderen werd in 1989 bevoegd voor zijn onderwijs. We zijn nu 20 jaar later en we moeten vaststellen dat de Vlaamse scholen op dit ogenblik nog steeds niet over dezelfde basisomkadering beschikken als die waarover zij beschikten op de vooravond van de overheveling van de onderwijsbevoegdheid van federaal niveau naar gemeenschapsniveau".

Zo begint Jos Van der Hoeven, secretaris-generaal van COC, een artikel over de besparingen in het onderwijs die de Vlaamse overheid realiseert via het aanwendingspercentage.

"Sinds jaar en dag bepaalt de overheid het zogenaamde aanwendingspercentage. Dat is een getal dat vastlegt welk percentage van de gegenereerde middelen mag aangewend worden. In het gewoon lager onderwijs is dat bv. 98,425%, in het buitengewoon basisonderwijs is dat 94,5%, in het gewoon secundair onderwijs 96,57%..."

Grosso modo geeft volgende tabel weer hoeveel uren er per schooljaar bespaard worden.

Gewoon basisonderwijs: 9.700

Buitengewoon basisonderwijs: 5.500

Gewoon voltijds secundair onderwijs: 33.000 (voor 1/9/05: 19.000)

Buitengewoon secundair onderwijs: 5.100

Deeltijds kunstonderwijs: Niet opgegeven

Wat dit, in euro uitgedrukt, betekent voor het schooljaar 2008-2009 blijkt uit volgende tabel: Tel hierbij de som die het hoger onderwijs per jaar. Ontbeerd heeft en tel daarbij ook de middelen die uitgespaard worden door ook aanwendingspercentages toe te passen op het ondersteunend personeel (administratief personeel en opvoeders) en je komt met gemak aan een totale besparing van 215 miljoen euro per jaar.

Gewoon basisonderwijs: 16.892.040

Buitengewoon basisonderwijs: 10.673.080

Gewoon secundair onderwijs: 68.745.620

Buitengewoon secundair onderwijs: 9.636.778

Deeltijds kunstonderwijs: 8.840.075

Totaal: 114.787.593

(Bron: Brandpunt, november 2008; www.coc.be)

‘We verspelen talent door te vroege selectie’

U heropent een gevoelige discussie: een 11-jarige is te jong om na de Citotoets al te weten welk schooltype bij hem past.

Trekt u geen politieke beerput open, namelijk de middenschool, waar alle kinderen tussen 12 en 15 jaar samen in de klas zitten en pas daarna kiezen voor een bepaald type voortgezet onderwijs?

belmaker te worden, is dat een andere keuze dan wanneer men tegen een 12-jarige zegt: ach, waarom zou jij eigenlijk de moeite doen om Engels te leren?’

‘We hebben altijd heel veel sociale stijgers gekend. Mijn oude vakgebied, de bètawetenschap, zit vol mensen die van huis uit niks anders hebben meegekregen dan een goed stel hersens. Zij klommen op. Dat is anders dan bij rechten of geneeskunde, waar de ouders van studenten vaak ook advocaat of arts waren. Tegenwoordig zie je andere sociale stijgers. Denk aan de moslimmeiden die massaal door hun energie, enthousiasme en intelligentie het hbo doorfietsen. Maar ik zie helaas ook nieuwe groepen van immobiliteit: de jongens die uitvallen tussen vmbo en mbo, of die afhaken op het hbo. Daarom moeten we nieuwe sociale stijging organiseren en het keuzemoment voor een onderwijstype opschuiven.’

‘Er zijn in theorie twee uitersten in het onderwijs: enerzijds het instructiemodel, waar de docent weet wat een kind moet leren en die kennis overdraagt. Anderzijds is er het ontplooiingsmodel, dat kinderen wil helpen zelf zijn gaven te ontdekken. We zijn volgens mij te veel naar de kant van de ontplooiing doorgeslagen. Die vrijblijvendheid moet weg. Kinderen weten nog niet wat ze in hun latere leven aan kennis en kunde nodig hebben. Het mag dus wel weer iets schoolser, met meer structuur. Maar we moeten hoeden voor romantiek. Niet alle onderwijsvernieuwingen zijn slecht. Niet alles was vroeger beter.’

‘Ik was eens te gast bij een lerarenopleiding. Daar zaten schatten van studenten te blokken op de rekentoets. Het was treurig, want het was overduidelijk dat ze niet op tijd bijgespijkerd zouden zijn. Dat betekende dat ze hun opleiding niet konden voortzetten. ‘Het ging om sommetjes als 553 min 98. Zelfs op papier lukte dat niet. Met tranen in de ogen zei een student dat hij er geen snars van begreep. En let wel, ze waren heel gemotiveerd om leraar te worden. Hun problemen bewijzen dat ze als leerlingen op school slecht hebben leren rekenen.’

België-Belgique
P.B.
2000 Antwerpen 1
8/5116